

Planinarske NOVINE

NAŠE PLANINE

KUČKE PLANINE (ŽIJOVO)

**Poslednji otkriveni
gorski biser Crne Gore**

TURA NA VRH

Međed (2287 m), NP Durmitor

**Najeksponiraniji
vrh Durmitora**

INTERVJU

Ranko Mišnić, predsjednik opštine Mojkovac

**Mojkovački brendovi -
planine i rijeka Tara**

PLANINARSKI SVIJET

**Jugoslovenski smjer
vodi u legendu**

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo sporta

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA CRNE GORE Godina IV / broj 8 / Maj 2019. / cijena 1 euro

ISSN 2337-0653

Časopis Planinarskog saveza Crne Gore,
broj 8 – maj 2019.
Izlazi dva puta godišnje

Izdavački savjet:

mr Luka Mitrović, mr Darko Brajušković,
mr Vesna Bulatović, Enes Drešković, Fevzija
Kurtagić, prof. dr Dragan Bulatović, Milu-
tin Đurović, prof. dr Saša Popović, Željko
Starčević, Dragutin Vujović i mr Zehra Balić

Redakcijski odbor:

mr Darko Brajušković, dr Mirko Jakovljević,
Pavle S. Bandović, prof. dr Dragan Bulatović,
mr Vlado Vujisić, Željko Madžgalj, mr Vasilije
Bušković, Milan Radović, Željko Marković,

Glavni i odgovorni urednik:

mr Darko Brajušković

Zamjenik glavnog i odgovornog urednika:

dr Mirko Jakovljević

Lektor:

Nataša Perišić

Tehnički urednik:

Siniša Marjanović

Tehnički sekretar redakcije:

Tatjana Ivanović

Organizator:

Pavle Bandović

Izdavač:

Planinarski savez Crne Gore
Bracana Bracanovića 68/C, 81 000 Podgorica
Tel: 020-622 220, fax: 020 622-157
e-mail: info@pscg.me web: www.pscg.me

Štampa:

Pegaz, Bijelo Polje

Tiraž:

1000 primjeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2337-0653 = Planinarske novine
COBISS.CG-ID 28546320

**Redakcija zadržava pravo izbora tekstova i fo-
tografija prema kvalitetu u koncepciji časopisa.
Tekstovi i fotografije se ne vraćaju i za njih se ne
isplaćuju honorari**

Ministarstvo kulture Crne Gore u Evidenciju
medija, pod brojem 763, upisuje štampani medij
"Planinarske novine" čiji je osnivač sportska organ-
izacija Planinarski savez Crne Gore, sa sjedištem u
Podgorici, ul. Bracana Bracanovića 68/C

Fotografija na naslovnoj strani: **Masiv Šljemena na
Durmitoru**, autor **mr Vlado Vujisić**

Fotografija na posljednjoj strani: **Bandijerna i Milošev
Tok u dolini Surutke na Durmitoru**, Autor: **Mr Vlado
Vujisić**

U Korči održan 20. godišnji sastanak BMU

Predsjednik PSCG Dragan Bulatović novi je Generalni sekretar Balkanske planinarske unije

Novi Upravni odbor BMU

U albanskom gradu Korča, od 24. do 26. maja, održan je 20. sastanak Balkanske planinarske unije. Na sa-
stanku je izabrano novo rukovodstvo koje će voditi Uniju u naredne 4 godi-
ne. Za novog predsjednika izabran je Martin Sholar iz Planinske zveze Slo-
venije, dok je za generalnog sekretara izabran prof. dr Dragan Bulatović iz
Planinarskog saveza Crne Gore. Oni su na navedenim pozicijama zami-
jenili prof. dr Jovicu Ugrinovskog iz Makedonije i Mirka Detičeka iz Srbije.
U novi Upravni odbor pored Šolara i Bulatovića izabrani su Ervin Lipović iz
Bosne i Hercegovine, Andrej Ivošev iz Srbije, te dosadašnji predsjednik Jovica
Ugrinovski iz Makedonije. U Nadzorni odbor su izabrani Zornica Radonova
iz Bugarske, Jani Ziso iz Albanije, Teodoros Tsavdaridis iz Grčke. Urednik
BMU Magazina u naredne četiri godi-
ne biće Katica Garovska Acevska, dok
će tehnički urednik biti Goran Tin-
toski.

Na dnevnom redu sastanka, pored
izbora novog rukovodstva, bio je Iz-
vještaj o pripremama za Balkansko
prvenstvo u planinarskoj orijentaciji
BMUMOC 2019, koje će početkom

oktobra ove godine biti organizovano
u BiH. BMU će u avgustu ove godine
organizovati ekspediciju na gruzijski
vrh Tetnuldi 4853 m, a njen lider biće
predsjednik Planinarske federacije
Turske prof. dr Ersan Basar. Takođe,
odlučeno je da BMU raspiše nagradni
konkurs za najbolje planinarske foto-
grafije, koje će biti objavljene u BMU
magazinu. Dogovoreno je i da se nast-
vi projekat HPS-a BMU instructors i
PZS-a Guide's seminars i Ice climbing.
Domaćin sledećeg sastanka BMU biće
Češka, dok će takmičenje BMUMOC
2020. organizovati Crna Gora. U okvi-
ru konferencije svaka asocijacija je
imala mogućnost kratke prezentacije
svojih aktivnosti.

BMU sastanku u Korči prisustvovali
su članovi Prezidijuma Evropske unije
planinarskih asocijacija EUMA koje je
predvodio predsjednik Roland Stierle
iz Njemačke. Predsjednik Stierle je pre-
zentirao glavne aktivnosti EUMA-e,
Jan Bloudek je predstavio program
ERASMUS+, dok je Bojan Rotovnik
govorio o predlozima za utvrđivanje
cijene članarine u narednom periodu.

P.N.

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PAKOVE CRNE GORE

Adresa: Trg Bećir bega Osmanagića 16, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0)20 60 10 15

Fax: +382 (0)20 60 10 16

E-mail: npcg@nparkovi.me

Web: www.nparkovi.me

Ranko Mišnić, predsjednik opštine Mojkovac

Mojkovački brendovi - planine i rijeka Tara

Za svaki posao u oblasti turizma neophodna je volja, želja i vizija. Najveći uspjeh može da ostvari samo obrazovan čovjek. Kada se tome doda i postojeća podrška državnog vrha i nadležnih ministarstava, uspjeh je zagarantovan.

Razgovarao: dr Mirko Jakovljević

Gospodine Mišniću, na čelu ste opštine koja ima velike razvojne šanse kada je u pitanju sjever Crne Gore. Koji su prioriteti u narednom periodu?

- Strategija razvoja Mojkovca je da opština postane turističko-poljoprivredni centar sjevera zemlje. Kada se kaže turistički, neizbježno se misli i na Bjelasicu, i na Sinjajevinu, i na rijeku Taru i, naravno i planinarstvo kao dio ukupne turističke ponude i sve benefite koje ta oblast privrede nosi. Ovdje mislim i na ski-turizam i sve što u tom pravcu razvoja podržava i Vlada Crne Gore. Kada se završe kapitalne investicije, zašta je izdvojeno 19 miliona eura, Mojkovac će postati mjesto gdje se dolazi. Biće prestižna destinacija sjevera. Imamo razloga da u to vjerujemo. Podsjetiću da je devedeset i druge godine grupa entuzijasta i zaljubljenika u Bjelasicu predstavila tadašnjem direktoru Voju Tomiću svoje ideje, neku autorsku viziju daljeg razvoja planine Bjelasice. To su bili ljudi koji su znali planinu u dušu i kako bi trebalo da izgleda svaka strana Bjelasice. Znali su da je budućnost u razvoju zimskog turizma i zimskih sportova, pa i ljetnjeg. Svjedoci smo današnjih dinamičnih radova na infrastrukturi Ski-centra, pristupnih puteva, izgradnji žičare, bazne stanice, velikom interesovanju za izgradnjom malih hotela i drugih ugostiteljskih objekata.

Teritorija opštine Mojkovac gravitira ka Bjelasici i Sinjajevini. Kakvi su planovi posmatrano iz ugla planinske turističke ponude?

- Imamo ambiciozne, ali ne i neostvarive planove. Optimista sam jer imamo i kadrove i realne želje. Uz to, Vladi je u svim planovima sjever prioritet. Bjelasica, Sinjajevina. To moramo iskoristiti na pravi način, što znači u interesu građana i svih nosilaca privrednog razvoja. Naša je namjera da i stanovnici opštine i gosti budu zadovoljni.

U Mojkovcu i prigradskim naseljima, privatni preduzetnici podižu etno naselja i kampove. Da li za zainteresovane imate bilo kakve olakšice u cilju smanjenja broja nezaposlenih?

- Da nije bilo podrške Vlade koja je prepoznala naše realne planove i projekte, sigurno ne bi bilo kapitalnih gradilišta. U narednom periodu, za godinu dana, u samom gradu biće izgrađen planinski hotel visoke kategorije. Objekti koji niču su potvrda da su preduzetnici prepoznali šansu i za usluge smještaja u ljetnjem periodu. Neki od njih već dobro posluju. Imanje Rakočević postavilo je visoke standarde kako u smještajnim

kapacitetima tako i u ponudi. Primjer je i kamp Rabrenović. Oni su probili led i trasiraju put i drugima. Suština je da se gostima ponude zanimljivi, atraktivni i raznovrsni sadržaji. Pomenuću ovdje: rafting, izlete na Sinjajevinu, jahanje konja, vožnju biciklom, pješačke ture... Gost mora da bude maksimalno ispoštovan. Opština će naći načina da pomogne dobre ideje i da podstakne zapošljavanje kroz programe podrške. Na primjer, da učestvuje u finansiranju 50 odsto u ličnim dohocima, u periodu godinu dana novozaposlenih, s tim da je obaveza poslodavca da zaposleni dobiju rješenja za stalni radni odnos. Postoje i olakšice onima koji ulažu u infrastrukturu.

Ovo područje je idealno za razvoj poljoprivrede, proizvodnju zdrave hrane i ljekovitog bilja. Ima li Mojkovac u toj oblasti svoj brend?

- Trenutno nemamo brend u pravom smislu te riječi. Naši brendovi su naše planine i rijeka Tara. Sinjajevina je najveći pašnjak na Balkanu i pruža neslućene mogućnosti u oblasti stočarstva. Ta oblast u našoj opštini ide uzlaznom putanjom. U prošloj godini izdvojili smo 101 000 eura za razvoj poljoprivrede a isti iznos je opredijeljen i za ovu. Prioriteti su nam u proizvodnji mlijeka. Imamo saradnju sa preduzećem Montebjanka iz Spuža koje proizvodi sir i koje otkupljuje sve viškove. Radi se rekonstrukcija otkupne stanice i pri kraju je nabavka specijalizovanog vozila. Takođe, uspješni smo u ovčarstvu, a nabavili smo i 30 rasnih grla junica iz Austrije. Taj program nazvali smo „uzmi-vratićeš“. Da pojasnim, dajemo stočarima junicu a oni nam vraćaju tele. Zapažene rezultate postizemo i u uzgoju malina, borovnica a i prerada ljekovitog

bilja je uspješno zaživjela.

Malo je opština na prostorima Balkana koje se mogu pohvaliti najčistijom rijekom. Šta mojkovačkom kraju znači i donosi Tara?

- Tara je zaista svjetski brend, ali i naš. Morali bismo njene potencijale iskoristiti još bolje. Da ponovo pomenem rafting, kajakarenje. Raduje nas otvaranje novih turističkih agencija, poput Nord tour. Vraćam se ranijoj priči da je za svaki posao u oblasti turizma neophodna volja, želja i vizija. Najveći uspjeh može da ostvari samo obrazovan čovjek. Kada se tome doda i postojeća podrška državnog vrha i nadležnih ministarstava, uspjeh je zagarantovan.

Vi ste, gospodine Mišniću, dugogodišnji planinar. Da li ste zadovoljni radom mojkovačkih planinarskih društava i kakva je saradnja sa Planinarskim savezom Crne Gore?

- Tačno. Još u drugom razredu gimnazije, 1975. god. profesor Milika Popović nas je uputio da se učlanimo u Planinarsko društvo „Brskovo“. Zanimljivo je da su svi koji su se tada učlanili i danas planinari. Dugogodišnji sam aktivista. Devedesetih sam bio u predsjedništvu saveza, zatim predsjednik sekcije za orijentaciju, pa za markaciju staza. Godine, 1985. markirali smo CT1 transferzalu. U ekipi su bili Dušan Bulatović Džambas, Mićo Sošić, Bobo Fuštić, Novak Lašić i ja. Bio sam takmičar i u orijentiringu. U to vrijeme bilo je neobično biti planinar. Da 1982. odemo niz Taru pet dana i da za vas niko ne zna gdje ste zanoćili. Bilo je malo klubova. Nikšić je grad gdje žive planinari „legende“. Poznajem sve generacije „Javorka“ i svi su planinarske legende. Među njima je Mijo Kovačević, koga izdvajam kao, danas, najstarijeg

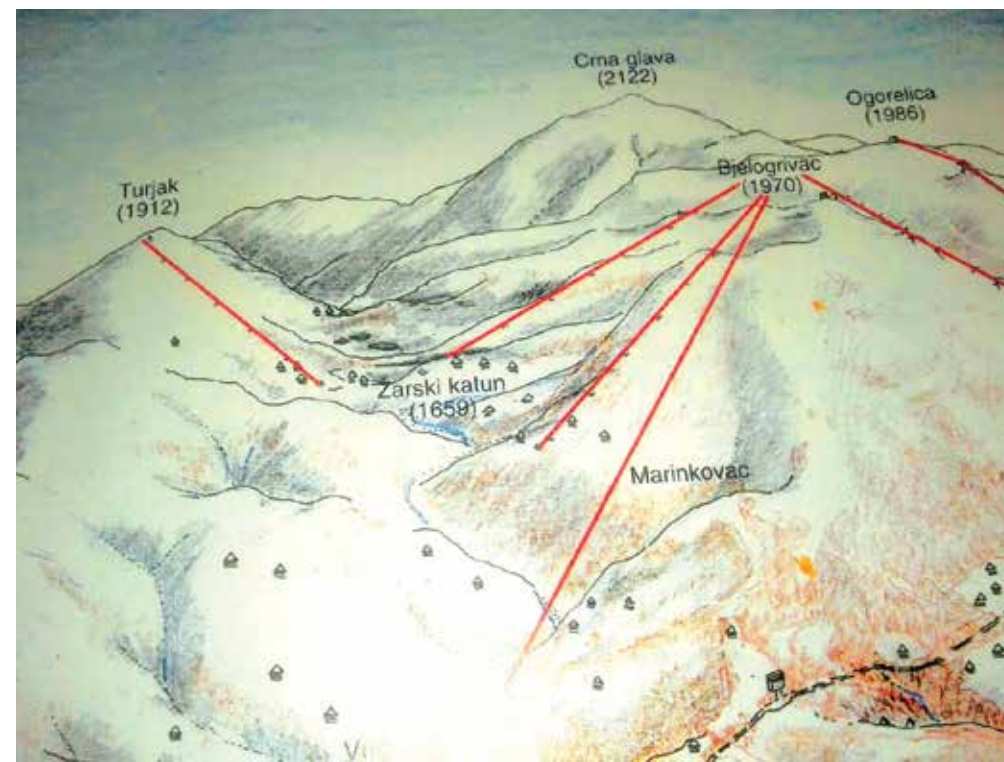
aktivnog planinara. Sjećam se i perioda 2001-2002. kada smo obnovili rad na osnivačkoj skupštini na inicijativu našeg društva „Džambas“ u čemu su nam ravnopravno pomogli planinari „Javorka“, „Komova“, „Gorice“. Ministar sporta bio je tada Dragan Drobnjak. Jednostavno, ja sam planinar. U Mojkovcu danas rade četiri planinarska društva. Opstaju. Imaju dobre rezultate, ali mi se čini da bi mogli i bolje. Entuzijazam nije kao prije deset godina. Mi smo znali da planinarstvo nije samo da se izgradi planinarski dom. Suština planinarstva je u aktivnostima koje dolaze nakon izgradnje infrastrukture i objekata. Evo, da sam u pravu govori činjenica da smo mi Planinarski dom „Džambas“ dvije hiljadite godine podigli na domak budućeg epicentra turističke ponude u našoj opštini. Blizu budućeg skijališta. U proteklih godinama dosta smo uradili na popularizaciji planinarstva. Ne postoji planinarsko društvo iz zemalja okruženja: Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine... da njihovi članovi nijesu boravili na našim planinama. To su i prijateljstva koja traju 30 godina. Planinarski savez Crne Gore, zahvaljujući ljudima koji ga vode, zaista funkcioniše dobro. Možda i što je na mjestu predsjednika iskusan planinar koji je znao da okupi ljude koji vole da rade.

Koji bi Vaš savjet bio da se planinarstvo u Crnoj Gori još bolje razvija?

- Savjet koji uvijek dajem je rad i samo rad sa mlađim kategorijama. Mi smo u Društvu najviše radili sa djecom. Omogućavali smo im da učestvuju na raznim takmičenjima u regionu. Da posjete Bugarsku, Srbiju. Sjećam se da su manifestacije na Fruškoj gori okupljale i 15 000 najmlađih planinara. Inače, mi u Crnoj Gori imamo ono što je najvažnije. Imamo netaknutu prirodu i najljepše planine. Ključ uspjeha je u nama samima. Ako smo posvećeni prirodi, volimo naše planine, brda i livade, vodimo zdrav stil života - na dobrom smo putu da imamo zanimljiv, sadržajan i dug život.

Na kraju, imajući u vidu brojne obaveze na zahtjevnom poslu koji obavljate, da li imate vremena da planinarite i boravite u prirodi?

- Nemam vremena kao nekada, ali koristim svaku priliku za rafting Tarom, šetnju i trening. Zimi volim da odem na Biogradsko jezero. Tada mi je duša puna. Često boravim i pored Tare. Pored rijeke sam rođen i tu aktivno odmaram i spremam se za poslovne izazove. Stekao sam neke životne navike koje se ne mogu poništiti.

Opasnosti u planini

Piše: Prof. dr Dragan Bulatović
Fotografije: Mr Vlado Vujisić

Detalj sa Durmitora

Detalj sa Komova

Pravi planinar poštuje i uvažava planinu, u svakom trenutku zna šta je i koliko opasno, te kako da određene opasnosti izbjegne ili ih svede na prihvatljivu mjeru. U tom slučaju planinarstvo obuvata sportske aktivnosti sa kontrolisanim nivoom rizika. Protiv opasnosti se možemo boriti na dva načina: **preventivno i reaktivno**. Preventiva je najbolji način, a to znači da ne dozvolimo sebi da dodemo u opasnu situaciju. U slučaju da se nađemo u opasnoj situaciji, moramo znati pravu reakciju kako da izbjegnemo ili minimiziramo negativne posljedice. Opasnosti u planini generalno smo podijelili na objektivne i subjektivne. Objektivne opasnosti smo obradili u prošlom broju, a ovdje ćemo govoriti o subjektivnim opasnostima.

SUBJEKTIVNE OPASNOSTI

Subjektivne opasnosti izazivaju ljudi zbog loših procjena i planova, nedovoljne pripremljenosti ili neispravne opreme. Ove opasnosti najčešće se javljaju kao posljedica nezdravog shvata-

nja i procjenjivanja vlastitih mogućnosti. One se mogu teorijski predvidjeti i gotovo u potpunosti izbjeći, međutim u praksi se uvijek javljaju u manjoj ili većoj mjeri. Možemo slobodno reći da se najveći broj nesreća u planini dešava zbog grešaka čovjeka. Subjektivne opasnosti nastaju kao posljedica nedovoljnog nivoa znanja, iskustva, rutine i psiho-fizičke pripremljenosti, usled čega se javljaju neke do sljedećih opasnosti:

- loša procjena
- bolest
- nepravilno korišćenje opreme
- nedostatak opreme
- iskakanje iz grupe
- nezdrave ambicije

Loša procjena - može dovesti grupu u rizičnu situaciju (mrak, nevrijeme, gubljenje, premor itd). Ovdje je posebna odgovornost na vođi grupe koji lošim planom, prejakim ili presporim ritmom može ugroziti pojedince ili cijelu grupu. Pojedinač precijenivši svoje mogućnosti može ugroziti sebe ili partnere (pad, podhladivanje, premor itd).

Bolest – je stanje smanjene otpornosti organizma. Tokom bolesti smanjuje se i nivo psiho-fizičke sposobnosti pojedinca. Ići bolestan na planinarsku akciju znači izložiti sebe i grupu povećanom riziku povređivanja.

Nepravilno korišćenje opreme - usljed nepravilnog korišćenja odnosno opterećenja opreme često dolazi do njenog oštećenja ili pucanja. Zbog toga je neophodan visok nivo uvježbanosti i rutine kod radnji kao što su: vezivanja čvorova, postavljanje sidrišta, ubacivanje užeta u desender, spašavanje partnera, samoosiguranje i sl.

Nedostatak opreme - usljed nedovoljnog iskustva, ili neznanja dolazi do nedostatka odgovarajuće opreme. Izbor odgovarajuće opreme je od presudnog značaja za obavljanje određene aktivnosti. Radi lične i sigurnosti cijele grupe potrebno je napraviti odgovarajući izbor i ponijeti dovoljnu količinu kvalitetne opreme.

Iskakanje iz grupe – kompaktna grupa

je uvijek jača i bezbjednija od pojedinca. Veličina grupe zavisi od tipa i težine aktivnosti na terenu. Svaka grupa mora da ima svog vođu koji je zadužen za koordinaciju i komunikaciju. Zadaci koje obavlja grupa na terenu mogu biti različite kompleksnosti, ali je uvijek koordinacija i komunikacija unutar grupe neophodna. Iskakanje iz grupe predstavlja odstupanje pojedinca od unaprijed planiranog i postavljenog zadatka koji mu je povjeren. Iskakanje iz grupe se odnosi kako na fizičko tako i mentalno izdvajanje.

Nezdrave ambicije – za donošenje dobre procjene i ispravne odluke potrebno je ustanoviti nivo prihvatljivog rizika i procijeniti sopstvene mogućnosti i izazove okruženja tako da budu usaglašeni. Često dolazi do potcjenjivanja vještine potrebne za savladavanje nekog izazova. Nekađ penjači kreću u smjerove čiji zahtjevi prevazilaze znanje i vještinu sa kojom raspolažu. To se dešava kad ih obuzme želja za uspjehom i prevaziđe sve nivoe rizika, kada izbriše kritičnu granicu opasnosti. U takvim

situacijama često se dešavaju nesreće sa fatalnim posljedicama.

“ZLATNA PRAVILA” SIGURNOSTI U PLANINI

• Minimalna penjačka naveza ima tri člana, osim ako na penjačkoj lokaciji postoji dogovorena podrška. Na glečerima se preporučuje postojanje bar dvije odvojene naveze.

• Navežite se na užu na svim eksponiranim mjestima i prilikom penjanja na glečerima. Uvijek usidrite osiguranje.

• Grupa mora ostati zajedno. Slušajte vođu grupe ili poštuju stav većine.

• Spoznajte granice svojih sposobnosti. Nikada ne napadajte smjeri izvan vaših mogućnosti i vještine.

• Nikada ne dozvolite da prevelika želja potisne objektivnu procjenu u izboru putanje ili o potrebi odustajanja.

• Sa vama stalno mora biti neophodna odjeća, oprema i hrana.

• Osmislite i detaljno isplanirajte i organizujte svoju aktivnost u planini još dok ste kod kuće.

• Provjerite opremu i krenite pripremljeni.

• Najavite svoje aktivnosti i ostavite plan aktivnosti i uputstva za postupak kod odgovornih.

• Stalno se pitajte “šta ako”, uočavajte i razvijajte mentalne scenarije i pitajte starije, makar bili i dosadni.

• Podsjetite se i napamet naučite kako reagovati u slučaju incidenta. Budite unaprijed i stalno pripremljeni.

• Poštuju pravila i principe razumnog planinarstva koja su navedena u knjigama ili prema priznatim mjerilima.

• U svim prilikama i na svakom mjestu se ponašajte na način koji prikazuje vašu ljubav prema planini.

KUČKE PLANINE (ŽIJOVO)

Poslednji otkriveni gorski biser Crne Gore

Tekst i fotografije: mr Vlado Vujisić

Kučke planine sa Bukumirskog jezera

Rikavačko jezero ispod vrha Vila

Severoistočno od Podgorice (50 km), a južno od masiva Komovi, proteže se skupina planinskih vrhova pod zajedničkim nazivom **Kučke planine** ili **Žijovo**. Kučke planine predstavljaju gorski masiv izuzetne lepote, a ujedno i najbližeg suseda gorskim masivima Prokletija i Komova. Iako vrhovi ovog masiva ne prelaze visinu od 2200 m, masiv ima sve karakteristike visokogorja kojeg krase cirkovi, udoline, lednički valovi i oštro oblikovani vrhovi. To je naročito uočljivo u zimskom periodu kada šiljati i vitki vrhovi Kučkih planina, prekriveni snegom i ledom, podsećaju na pravi alpski ambijent. Hodajući zimi dolinama i prevojima ispod ovih vrhova, stiće se utisak da premašuju i 2500 m. Legendarni Branislav Cerović, čuveni pisac planinarskih vodiča "Durmitor" i "Crnogorske planine", ističe da je prostor Kučkih planina nastao usled delovanja snažne glacijacije, jače čak i od glacijacije na Durmitoru.

Kučke planine su prilično kasno otkrivene za ljubitelje planina. Počeci alpinističkih uspona datiraju s kraja devedesetih godina prošlog veka kada su članovi **Alpinističkog Odseka Beograd** ispenjali više prvenstvenih smerova. Proteklih decenija Kučke planine ostale su u senci poznatijih gorostasa Crne Gore poput Durmitora, Prokletija i Komova, da bi u zadnjih par godina postale sve više poznate i posećene od strane planinara i ljubitelja prirode. Kučke planine okružene su sa istoka

i jugoistoka rekom Cijevnom i državnom granicom prema Albaniji, sa jugozapada Čemovskim poljem, sa zapada rekom Moračom, sa severa i severoistoka Malom Rijekom i dolinom Veruše. Masiv Kučkih planina presecaju dve doline, dolina Mokro koja od Veruše vodi do prevoja Širokar, i dolina u kojoj se nalazi Bukumirsko jezero, katun Jezero i katun Torač. Ove dve doline odvojene su dugačkim masivom Torača (1875 m), sa kojeg se, zbog njegove centralne pozicije u masivu, pruža impresivan pogled na trio impozantnih vrhova Surdup, Štitan i Pasjak na jugozapadnoj, kao i na Maglič Kučki na severoistočnoj strani. Reljef Kučkih planina bogat je kraškim oblicima. Najviši vrh masiva je **Surdup (2184 m)**. Masiv Kučkih planina ima **14 vrhova** preko 2000 metara, među kojima su najpoznatiji: Surdup (2184 m), Štitan (2172 m), Maglič (2142 m), Žijovo (2131 m), Šila Velja (2130 m), Vila (2093 m), Jovanov Vrh (2084 m), Smojan (2064 m), Pasjak (2051 m), Krisitor (2024 m), Treskavac (2024 m), Šila (2022 m) i Velji Vrh (2020 m).

Od pomenutih vrhova, tri su najatraktivnija i najposećenija: Surdup, Štitan i Pasjak. **Surdup (2184 m)** je najviši vrh u masivu i ima karakterističnu severnu stenu sastavljenu iz horizontalnih slojeva koji se stepenasto penju ka vrhu. Do vrha se može doći markiranom planinarskom stazom od Bukumirskog jezera, južnom padinom od katuna Rupa Beljeva ili pre-

ko nepristupačnog i razlomljenog terena koji prati liniju Bukumirsko jezero - Velji Vrh - Surdup. Severna stena Surdupa je podeljena na dva dela - istočni i zapadni, koje odvaja široki greben Veljeg Vrh koji se naslanja na Surdup. Svi silasci vode niz jugoistočnu padinu ka sedlu između Surdupa i Štitana, a dalje niz sipar prema Pasjaku. Zimi, kada sneg delimično izravna teren, do jezera je lakše sići kroz prolaz između Pasjaka i Veljeg Vrh, dok je leti uputnije izabrati klasičnu markiranu stazu, koja je dosta duža, ali i mnogo prijatnija za hodanje. **Štitan (2172 m)** spada u red najviših žijovskih vrhova i jedan je od vrhova sa najlepšim pogledom na planini. Odlikuju ga velika severna stena sa izrazitom travnatom policom koja razdvaja dva dominantna stenovita skoka, i veliki amfiteatar koji je otvoren ka zapadu. Stene ne prelaze visinu od 200 m, većinom su dobrog kvaliteta (naročito u dva pomenuta skoka) mada postoje i krušljive sekcije u zatravljenim i oborenim žlebovima. Na vrh vodi markirana planinarska staza, a što se tiče ostalih planinarskih pristupa, oni su identični onima koji su opisani kod Surdupa. Staza se od opisane staze ka Surdupu odvaja na sedlu između ta dva vrha, i predstavlja najidealniji silazak u dolinu Bukumirskog jezera, dok južna padina brda vodi u katun Rupa Beljeva, koji može poslužiti kao bliže sklonište u slučaju nepogode koja bi planinare uhvatila negde na otvorenom delu između sedla i vrha. **Pasjak (2051 m)** je najekspoziraniji i najo-

pasniji vrh Kučkih planina, markantni vrh koji se uzdiže na istočnom kraju doline, maltene u samom središtu kruga koji obrazuju Torač, Veliki Toljevaca, Štitan, Surdup i Velji Vrh. Pasjak ima dva izražena grebena - severozapadni i južni, kao i tri prepoznatljive stene - severnu, istočnu i jugozapadnu. Stene su prosečne visine 200 m, relativno su dobrog kvaliteta, mada, kao i u svim velikim krečnjačkim stenama, krušljivi detalji nisu nikakva retkost. Same stene i severozapadni greben Pasjaka predstavljaju ozbiljan alpinistički izazov. Njihova prosečna visina ne prelazi 200 m, ali dužine smerova koji kroz njih vode uvijek iznose više jer podrazumijevaju i dosta hodanja po razbijenom visokogorskom terenu punom škrapa i jaruga, i to posebno dolazi do izražaja u severnoj steni i severozapadnom grebenu. Oni se, ustvari, sastoje iz tri dela: donje barijere, visine 30-70m, koja se proteže čitavom dužinom severne stene, zatim velike police, koju odlikuju sve malopre pomenute karakteristike, i vršnog dela koji predstavlja i najatraktivniji deo samog vrha. U njemu se izdvajaju nekoliko uočljivih detalja - severozapadni greben, veliki sipar koji vodi od police do pod sam vrh i centralna glava koja je pomenutim siparom odvojena od severozapadnog grebena, dok je od istočnog dela stene razdvaja dugi, markantni kamin. Istočna stena nije alpinistički interesantna, jer predstavlja konglomerat strme trave i kratkih stenovitih skokova bez izrazite linije koja bi privukla

pažnju kao potencijalna maršuta smer. Jugozapadna stena se sastoji iz dva segmenta; zapadni deo je niži i strmiji, dok njen južni kraj vodi do samog vrha, viši je i odlikuje se velikom količinom trave i krušljivim kamenjem.

Masiv Kučkih planina obogaćuju i **2 planinska jezera**, nastala u periodu poslednjeg ledenog doba. To su Rikavačko i Bukumirsko jezero. **Rikavačko jezero** se nalazi na mestu gde planina Žijovo prelazi u Prokletije na nadmorskoj visini od 1313 m. Površina jezera iznosi 117.755 m². Dužina jezera je 525 m, a širina 235 m, dok dužina obale iznosi 1640 m. Bubrežastog je oblika, a najveća dubina iznosi 13,9 m. Jezero ima ponor na 1314 mnv kojim voda otiče u rijeku Cijevnu i Ribnicu. Puni se pretežno vodom od atmosferskih padavina, topljenjem snega i od povremenog toka potoka Rikavac. Jezero je poribljeno, a voda je prozirna i alkalna. **Bukumirsko jezero** se nalazi u severnom masivu ovih planina, na oko 45 km severno od Podgorice, odnosno, 40-tak kilometara južno od Kolašina. Nadmorska visina doline u kojoj je jezero iznosi 1300-1350m. i u njoj je smešteno nekoliko katuna naseljenih u periodu jun-septembar. Bukumirsko jezero se nalazi na morenskoj prečagi između Torača, Veljeg Vrh i Gozda, na nadmorskoj visini od 1448 m. Površina jezera iznosi 19.320 m², a najveća dubina 16,8 m. Vodom se snabdeva od atmosferskih padavi-

na, topljenjem snega i povremenih izvora sa katuna Ivanovića. Bukumirsko jezero predstavlja početnu tačku planinskih tura na vrhove poput Surdupa, Štitana i Pasjaka, kao i optimalno mesto za kampovanje.

Vrhovi Kučkih planina (Žijova) pružaju uživanje u prelepim i impresivnim panoramama, pre svega na vrhove obližnjih albanskih Prokletija i Komova. Upravo to je vrednost koju nose Kučke planine, jer se svojim položajem maltene nadovezuju na albanske Prokletije i Komove, predstavljajući tako njihovog najbližeg suseda. Sa vrhova Surdup, Štitan i Vila otvaraju se neslućeni vidici i panorame najviših vrhova crnogorskih i albanskih Prokletija, pre svega na Maja Jezerce (2694 m), kao i obližnji Maja Shnikut 2554 m, dok se sa druge strane sa Magliča Kučkog odlično vide najviši vrhovi Komova - Kučki Kom 2487 m, Srednji Kom 2483 m, Ljevoriječki Kom 2469 m i Vasojevički Kom 2461 m.

SMEŠTAJ

Unutar Kučkih planina nema nijednog planinarskog doma ili bivaka, ali zato postoji mnogo pogodnih mesta za kampovanje u šatoru, sve u zavisnosti od doba godine, od samih katuna i njihove neposredne okoline, do livada između vrhova Torač i Pasjak, a takođe i u blizini Bukumirskog jezera. Izvora sa pijaćom vodom ima u sasvim zadovoljavajućem broju. Poznat izvor je Torač ispod istoimenog vrha.

Tekst i fotografije:
mr Vlado Vujisić

Međed (2287 m), NP Durmitor

Najekspoziraniji vrh Durmitora

Međed predstavlja jedan od najpoznatijih vrhova Durmitora, čijim vršnim grebenom u dužini od 2 km prolazi jedna od najzuidljivijih planinarskih ruta na Durmitoru. Ovaj prelepi vrh koji se ogleda u Crnom jezeru zajedno sa Savinim kukom i Šljemenom čini jednu od najprepoznatljivijih panorama Durmitora, kao i cele Crne Gore. Masiv Međeda, koji se proteže u pravcu sever-jug, nalazi se u centralnom delu masiva Durmitora, razdvajajući dolinu Lokvice od Velike Kalice. Gledajući sa Crnog jezera, ne može se dobiti realna predstava o stvarnoj veličini Međeda. Da bi se stekao pravi uvid u kolosalnost masiva ovog vrha, potrebno je proći kroz dolinu Lokvice, odakle je moguće videti njegovu grandioznu zapadnu stenu. Ulazeći u dolinu Lokvice i prolazeći kroz nju, planinar stiče utisak da ga Međed uvek prati i kao da njegovoj zapadnoj steni nema kraja. To svakako ukazuje na činjenicu da je Međed jedan od najdominantnijih vrhova u masivu Durmitora. Međed dominira iznad doline Lokvice sa zapadne, i doline Velike Kalice na istočnoj strani. Njegova istočna i zapadna strana su više stenovitije, dok je njegova severna strana većim delom odevena u prelepo tamno zeleno ruho rastinja kleke i munike bora. Velika Kalica razdvaja Međed od Savinog kuka (2313 m) i Šljemena (2455 m), kao što ga doli-

na Lokvice razdvaja od Čvorovog Bogaza (2152 m). Međed je na svojoj južnoj strani povezan grebenom i prevojem Velika Previja (2145 m) sa masivom Terzinog Bogaza (2303 m). Međed je dobio ime po tome što dve stene na njegovoj severnoj strani, jedna veća i jedna manja, koje se nalaze iznad Crnog jezera, liče na medvede koji se propinju. Masiv Međeda čine vrhovi Veliki Međed (2287), poznat i kao Severni Vrh, zatim Južni Vrh (2285 m), kao i Mali Međed (2223 m). Svi vrhovi Međeda mogu se popeti tokom atraktivne grebenske ture koja prolazi njegovim dugačkim vršnim grebenom. Grebenska tura može se sprovesti od Malog Međeda ka Južnom Vrh, ili obrnuto. Ova veličanstvena tura predstavlja najekspoziraniju i najopasniju planinsku turu na Durmitoru, tokom koje se stiče izuzetno iskustvo i spoznaja visokogorskog ambijenta Durmitora. Takođe, Međed je jedan od retkih vrhova na Durmitoru oko koga je moguće napraviti kružnu turu, tokom koje je moguće upoznati dobar deo durmitorskog masiva i proći kroz dve impresivne i lepe doline – Lokvice i Veliku Kalicu.

TURA USPONA

Veliki Međed (2287 m)

Ishodište: Crno jezero (1416 m)
Visinska razlika: 871 m (ukupna 1010m)
Uspón: 3.15 h
Silazak: 2.30 h

Ukupno: 5.45 h

Crno jezero (1416 m) – Struga (1920 m) – Mali Međed (2223 m) – Veliki Međed (2287 m)

ISHODIŠTE: Crno jezero (1416 m)

USPON: Grebenska tura uspona na Međed predstavlja veoma napornu i najizloženiju markiranu planinarsku turu na Durmitoru. Uspón počinjemo sa Crnog jezera, stazom koja ide njegovom levom obalom i uskoro kod orijentacione table za Međed i Veliku Kalicu, skrećemo levo u šumu, postepeno se penjući. Prošavši predeo izvora Točak, uskoro nailazimo na natpis Međed i Velika Kalica, gde skrećemo desno, prolazeći kroz šumu i livadom kraj Orin katuna, nakon čega nastavljamo uspon kroz šumu. Izlaskom iz šume krećemo se između rastinja stazom koja počinje da se penje cik-cak preko i između manjih stena, da bi opet iskoračili na prostrani travnati teren, odakle nam sa desne strane pažnju privuče stena Malog Međeda. Nastavljamo kretanje vijugajući i penjući se stazom ka prevoju Struga (1920 m), odakle se otvara veličanstveni pogled na Veliku Kalicu, pravu alpsku dolinu, koju sa leve strane nadvisuju visoke stene vrhova Savin kuk (2313 m) i Šljemena (2445 m i 2455 m), a sa desne masiv Međeda. Stigavši na Strugu na visini smo od 1920 m, od Crnog jezera dovde savladali smo 500 visinskih metara i za to nam

je trebalo 1h 30 min. Treba napomenuti da pre skretanja markacijom ka Međedu vredi produžiti pravo u pravcu Velike Kalice do temena prevoja Struge zbog izvanrednog pogleda na ovu prelepu alpsku dolinu usečenu između strmih stenovitih litica Savinog kuka i Šljemena sa istočne i Međeda sa zapadne strane, u kojoj se iznad crvenog alpinističkog bivaka nalazi večiti snežanik i lednik Debeli Namet. Videvši ovaj spektakularan prizor vraćamo se unazad do skretanja markacije ka Međedu i nastavljamo ka njemu uzanim grebenom oštro zasečenim prema Velikoj Kalici. Prolazeći grebenom kroz prolaze i preko terasa, greben se postepeno spušta do uskog prevoja između stena (2160 m), najniže tačke od Malog do Velikog Međeda. Ovo mesto je spoj grebenskog markiranog smer sa direktnim smerom kojim se sa Struge stiže za pola sata. Ovaj direktni smer koriste oni koji ne žele da produceo greben Međeda. Od ovog mesta kreće divna lagana šetnja po livadama nadomak ivice grebena. Prešavši dve manje glavice i livadu Djevojke, vrha nadvijenim nad dolinom Lokvica, uspinjemo se blagom travnatom padinom na severni vrh Žute Grede (2287 m), najviši vrh masiva Međeda. Od Struge dovde trebalo nam je grebenom Međeda 1h 30 min, a direktnim smerom 1h, a od Crnog jezera 3h 15 min. Od Severnog do Južnog vrha Velikog Međeda ekspozirana staza je nekada bila

znatno opasnija, a danas je obezbeđena postavljenim klinovima i sajlama, pa se sada bezbedno prelazi ovaj oko 300 metara dugačak deo staze koja vodi kroz oštar stenoviti usek. Sa Severnog Vrh prelazimo ka Južnom Vrh niz travnate padine do uskog stenovitog grebena, gde nas dočekuju klinovi i sajla. Prošavši tu izloženu deonicu dolazimo na znatno lakši deo grebena, odakle se malo spuštamo obilazeći stenu na grebenu gde u blizini iznad ambisa nad dolinom Lokvica postoji isturena šiljata stena na koju je moguće stati i napraviti impresivnu fotografiju masiva Durmitora iznad dubokih Lokvica. Odavde se ponovo uspinjemo preko iskošene ravne stene uz pomoć klinova i sajle. Prešavši ovu stenu nastavljamo kretanje po uzanom travnatom grebenu, i malo se spuštajući i penjući stižemo na Južni Vrh, odakle nam se otvara izuzetan pogled na dubinu doline Velike Kalice, impresivni zid Šljemena i lednik Debeli Namet iznad crvenog alpinističkog bivaka. Sa desne strane vidimo Malu Previju, prevoj koji povezuje Šljeme sa Terzinim Bogazom i ujedno razdvaja Veliku Kalicu od Lednog Dola. Iza prevoja izdižu se stene Miloševog Toka. Za prelaz od Severnog do Južnog Vrh trebalo nam je 15 minuta.

SILAZAK: Sa Južnog Vrh Velikog Međeda silazimo niz stenoviti greben obezbeđen stubovima i osiguravajućim sajlama.

Nakon prelaska ekspoziranog grebena stižemo do rastinja kleke, pored koje se spuštamo stazom u pravcu Velike Previje (2145 m), prevoja koji razdvaja Međed od Terzinog Bogaza i doline Veliku Kalicu od Lokvica. Spuštamo se prateći markaciju i za oko 30 minuta stižemo na prevoj, sa koga imamo dve mogućnosti za povratak na Crno jezero i Zabljak – preko Velike Kalice i Struge ili preko Bavana i Lokvica. Krećemo stazom preko Velike Kalice i spuštamo se polako prema crvenom alpinističkom bivaku „Dr Rastko Stojanović“ lociranom u podnožju lednika Debeli Namet. Silazeći stazom i prolazeći busenje i kamene ploče stižemo do blizine bivaka, odakle nastavljamo da pratimo markaciju kroz Veliku Kalicu u pravcu Struge (1920 m). Krećemo se stazom koja ide istočnim siparima masiva Međeda i najzad stižemo na Strugu, odakle nastavljamo spuštanje niz kameniti teren, prolazeći pored stenovitih blokova. Nakon toga, teren postaje malo blaži i dovodi nas do proplanka u blizini Malog Međeda, odakle uskoro ulazimo u listopadnu, a zatim i u četinarsku šumu, kojom silazimo prateći markaciju i stižemo na levu tj. istočnu obalu Crnog jezera, a zatim i do Zabljaka. Za silazak od Južnog Vrh do Crnog jezera preko Velike Kalice i Struge trebalo nam je oko 2.30 h.

Masiv Međeda i njegov greben od Velikog ka Malom Međedu

Četiri decenije od prvog jugoslovenskog uspona na Mont Everest

Jugoslovenski smjer vodi u legendu

Piše: Milan Radović

Četiri decenije su navršene od prvog uspona jugoslovenskih alpinista na „krov svijeta“. Država koja je organizovala ovu legendarnu ekspediciju odavno je nestala sa mape svijeta ali je zauvijek ostao „Jugoslovenski smjer“ na krovu svijeta. Prilika je da se podsjetimo ovog istorijskog uspona, a on je istorijski ne samo zato što je prvi iz tadašnje zajedničke države, već i zato što je izveden do tada nepenjanim smjerom.

Krajem sedamdesetih prošlog vijeka krenula je nova era u penjanju himalajskih gorastasa. Više nije bio cilj traženje najoptimalnijih pravaca uspona na vrh. Penjanje je bilo usmjereno na teške smjerove, stravične himalajske zidove i grebene. Slovenci su se dobro snašli u novoj eri alpinizma. 1975. godine su pod vodstvom Aleša Kunavera ispenjali jedan od najvećih himalajskih problema toga vremena, 2500 metara visoki južni zid Makalua, petog najvišeg vrha na svijetu. Ovaj uspon je označio veliki napredak i skrenuo pažnju svjetske alpinističke javnosti na penjače koji su dolazili iz jedne socijalističke zemlje. Nakon još nekoliko veličanstvenih uspona u Himalajima, penjačka logika je nalagala: Everest, krov svijeta, nepenjanim smjerom...

Do te 1979. godine, zapadnim grebenom na Everest niko nije uspio stići. A bilo je pokušaja. Svi su se završavali tragično i neuspješno. Ovaj smjer je zbog takvih prilika zaslužio naziv: „himalajski problem broj 1“. Do te godine na vrhu Everesta stajala su samo 83 čovjeka, naravno, niko nije tamo stigao zapadnim grebenom.

A onda je 1979. godine organizovana jugoslovenska ekspedicija sa ciljem da pokuša uspon upravo najtežim smjerom, Zapadnim grebenom. Jugoslavija, zemlja u usponu, zemlja koja je gradila politiku nesvrstanosti i otvorenosti i prema istoku i prema zapadu željela je da pokaže svoj napredak na svim poljima. Himalaji su, u to vrijeme, bili pozornica na kojoj se sticao nacionalni prestiž. Socijalistička Jugoslavija je i na toj pozornici željela da pokaže da ne zaostaje u bilo čemu za zapadom. Jugoslovenska vlada odnosno Planinarski savez

Članovi

Članovi Jugoslovenske ekspedicije „Everest 1979.“ su bili: Tone Škarja, Zvone Andrejčič, Stane Belak Šrauf, Borut Bergant, Viktor Viki Grošelj, Tomaž Jamnik, Stane Klemenc, Franček Knez, Ivan Ivč Kotnik, Marjan Manfreda, Štefan Marenče, Vanja Matijevac, Dušan Podbevšek, Bojan Pollak, Roman Robas, Andrej Štremfelj, Marko Štremfelj, Igor Tekavčič, Evgen Vavken, Jernej Nejc Zaplotnik, Jože Zupan, Stipe Božić (HR), Vladimir Mesarić (HR), Muhamed Gafić (BiH), Muhamed Šišić (BiH);

Četrnaest članova ekspedicije Everest 1979 na „13. Festivalu gorniškega filma“ u Ljubljani. S lijeva Igor Tekavčič, Vanja Matijevac, Roman Robas, Marko Štremfelj, Ivč Kotnik, Stane Klemenc, Andrej Štremfelj, Tone Škarja, Stipe Božić, Bojan Pollak, Viki Grošelj, Vladimir Mesarić, Marjan Raztresen i Jože Zupan.

su ozbiljno prišli organizaciji ekspedicije, u želji da iskoristi veliko iskustvo i napredak koji su napravili slovenački penjači. Godinu dana prije ekspedicije u Himalaje je otišla petočlana grupa u izvidnicu koja se popela do sedla Lho La kako bi osmotrili Zapadno rame Everesta. Potom su izvršene četiri selekcije prijavljenih kandidata koji su, prethodno, dobili plan priprema i treninga. Naravno, Slovenci su bili neprikosnoveni po znanju, iskustvu i brojnosti. Na kraju, od 25 penjača, po dvojica su bili iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Ostali, naravno, Slovenci...

Uz penjače i dvadeset Šerpasa ekspediciju su, kao pridruženi članovi, činila i dva ljekara, tri novinara i jedan akademski slikar. Ekspedicija je imala 18 tona opreme koju je punih 19 dana nosilo 750 lokalnih nosača sve do 5300 metara nadmorske visine gdje je na ledniku Khumbu postavljen bazni kamp. Vođa ekspedicije je bio iskusni himalajski strateg Tone Škarja a vođa Šerpasa Ang Phu koji je Everest već ispenjao godinu dana ranije sa austrijskom ekspedicijom.

ZAPADNI GREBEN

Zapadni greben se proteže u dužini od 6,5 km od sedla Lho La iznad baznog kampa do vrha. Konstantno je izložen vjetrovima sa Tibeta. U gornjem dijelu, kroz strme stijene niko nije znao kuda se može proći. Ekspedicija je na planini potrošila više od 10 kilometara užeta, 300 metara visećih ljestava, 50 metara krutih aluminijskih ljestava, 40 šatora, 80 vreća za spavanje, 500 ledenih vijaka i klinova za stijenu, na stotine litara ke-rozina i plina za kuvanje i tone hrane za

Sudbine

Nejc Zaplotnik je poginuo 1983. godine na južnim padinama Manaslua u lavini.

Andrej Štremfelj, rođen 1956. u Kranju je i dalje planinarski aktivan. Sa suprugom Marijom je postao prvi bračni par na svijetu koji je popeo Everest. Prvi je slovenački planinar koji je dobio „Zlatni cepin“ najvišu nagradu u alpinizmu za životno djelo.

Stipe Božić je aktivan alpinista, skijaš i gorski spasilac. Objavio je više zapaženih knjiga, snimio desetine filmova i dokumentarnih serijala sa svjetskih vrhova, pustinja i prirodnih atrakcija. Živi u Splitu.

Stane Belak Šrauf je poginuo 1995. u lavini pod Malom Mojstrovkom u Sloveniji.

Marjan Manfreda Marjon je poginuo u saobraćajnoj nesreći u Sloveniji 2015. godine dok je vozio bicikl.

Tone Škarja, vođa ekspedicije, alpinist i gorski spasilac, čovjek koji je živio u tri države (Kraljevina Jugoslavija, SFRJ i Slovenija) živi u rodnoj Ljubljani i ima 83 godine.

Viki Grošelj živi u Ljubljani. Jedan je od najuspješnijih slovenačkih i svjetskih alpinista. Ispenjao je 11 osamhiljadaša. Autor brojnih knjiga.

penjače i Šerpe. Ekspedicija je postavila 5 visinskih kampova i cijelom dužinom između kampova postavljena su fiksna užad za osiguranje. Najveći izazov članove ekspedicije je čekao iznad petog visinskog kampa na visini iznad 8200 m. Prvo su pokušali Viki Grošelj i Marjan Manfreda. Postavili su fix, ali su se morali vratiti zbog toga što je Manfreda zadobio promrzline ruku. Ali, taj fix je pomogao drugoj navezi da napreduje. Dva dana kasnije naveza Podbevšek-Robas je također pokušala uspon na vrh, ali zbog nedostatka vremena odustaju na 8300 m. A onda su, nakon 40 mukotrpnih dana na planini, 13. maja krenuli Nejc Zaplotnik i braća Andrej i Marko

Štremfelj. Nejc je u bazi rekao: „Imam mnogo prstiju, cijela zemlja ima samo jedan Everest. Znači...“ Ove riječi mladog alpiniste su govorile da je spreman na sve samo da se domogne magičnog krova svijeta. Iznad kampa 5, Marku je otkazao ventil za kiseonik. Odustao je. Andrej i Nejc su nastavili uspon. Ali, opet je pukao ventil za kiseonik, ovoga puta Andreju. Zaplotnik pričvršćuje ventil na bocu i pljuvačkom pokušava da ustanovi da li se isticanje smanjuje. Onda primjećuje da je šištanje kiseonika koji izlazi, tiše. Pljuvačka se zamrzavala i led je napunio sitnu rupu na ventilu. Nejc nastavlja da liže hladan metal kao opsjednut dok šuštanje nije sasvim pre-

stalo. Koža sa jezika mu je ostala na ventilu. Ventil je izdržao do vrha! U 13:51 h su izašli na vrh, poslije savladavanja velikih problema u stijeni. Nejc se radio vezom javio bazi. Rekao je: **“Sediva pri kitajski piramidi in ne veva, kaj bi.”** (Sjedimo pored kineske piramide i ne znamo šta ćemo)...

Dva dana kasnije, na vrhu je stajala druga naveza jugoslovenske ekspedicije. Na vrhu su bili: Stipe Božić, Stane Belak i Šerpas Ang Phu koji je tako postao prvi čovjek koji je Everest popeo iz dva različita pravca. U 14:30 h radio vezom Šrauf je pozvao vođu ekspedicije u bazi i kratko rekao: **“Tone, pozdravljam te z najvišjega vrha sveta!”** Šrauf je bio jedan od najboljih penjača toga vremena i od samog početka favorit za vrh. Božić u početku ekspedicije nije bio u prvom planu, međutim, zahvaljujući dobrom snalaženju prilikom aklimatizacionih uspona na planinu, postao je partner Šraufu u napadu na vrh i time postao prvi Hrvat koji je stigao na krov svijeta.

NESREĆA ZAUSTAVILA OSTALE

U povratku, navezu je uhvatila oluja na visini od 8400 m. Morali su bivakirati bez vreća za spavanje i bilo kakve dodatne opreme. Kiseonik iz boca je istekao. Nevjerovatno, ali, paklenu noć u zoni smrti su uspjeli preživjeti. Stipe Božić u svojoj knjizi „K2 trijumf i tragedija“ se prisjeća: “Penjanje preko zadnjeg stjenovitog zida svega 150 metara pod vrhom bilo je na rubu ljudskih mogućnosti, ali blizina vrha magično je privlačila. Samo nekoliko koraka do vrha, najvišeg na svijetu. Ne može se zamisliti sažetiji prizor sreće od trena kad penjač stupi na vrh najviše planine svijeta. Biti u tom trenu najviši čovjek na svijetu nagrada je za sve rizike i napore koji su prethodili. Ali to je i najkritičniji trenutak u pe-

Andrej Stremfelj i Nejc Zaplotnik na vrhu

Stipe Božić i Angh Pu na vrhu

njačevu životu, jer do vrha je samo pola puta koji treba prijeći. Mnogo opasnija polovica je silazak u podnožje planine. Trenutak stajanja na vrhu najviše ovaj sport razlikuje od ostalih. U bilo kojem drugom sportu kad igrač postigne odlučujući zgoditak, sudac odsvira kraj ili natjecatelj presiječe vrpce na cilju i za njega je to kraj utakmice. Nakon utakmice ide se u toplu svlačionicu, pod tuš. Na vrhu planine jedna druga utakmica tek počinje, i to ona za život. Nad Mont Everestom zametnula se strahovita oluja. Vjetar je puhao brzinom od 150 kilometara na sat a temperatura se spustila na minus 40 stupnjeva. Toga dana nismo uspjeli sići do logora 4 pa smo zanoćili na visini od 8400 metara. To je bio najviši bivak, bez šatora i spavaće vreće, kojeg je čovjek preživio.”

Sledećeg jutra, nakon preživljene noći na otvorenom, na visini od 8400 metara, iscrpljeni Šerpas Ang Phu se okliznuo.

Pokušao je da koči cepinom ali mu je ispao iz ruku i on se velikom brzinom otklizao niz kuloar 2000 metara na lednik Rongbuk. Borut Bergant, Ivč Kotnik i Vanja Matijevac, naveza koja se spre-

Crnogorci na Everestu

23. maja 2010. god. “krov svijeta” je dočekao crnogorske alpiniste, nakon neuspješnih pokušaja 1996. i 2009. godine. Sjevernom stranom Everesta vrh su dosegli članovi nikšičkog Javorka Đorđije Vujičić, Drago Vujović i Marko Blečić. Crna Gora sada čeka prvu ženu koja će se odvažiti da stigne na “treći pol”...

mala za sljedeći juriš na vrh je ukazala pomoć Belaku i Božiću. Pogibija prijatelja je jako pogodila članove ekspedicije pa su prekinuli sve aktivnosti u planini, i 21. maja napustili bazni logor. 26. maja 1979. godine, članovi istorijske ekspedicije vratili su se u Jugoslaviju. Vođa ekspedicije Tone Škarja je rekao: “Čovjek preživi sve, osim vlastite smrti”.

Jugoslovenski alpinisti su dočekani u državi kao heroji. Svjetska javnost je pisala o nevjerovatnom uspjehu jugoslovenske ekspedicije. Uspjon je izazvao talas entuzijazma u državi i Jugoslaviju svrstao u sam vrh svjetskog alpinizma. Zapadni greben je ostao, do dan danas, najteži smjer uspona na krov svijeta od jedanaest dosad ispenjanih...

Tekst i fotografija: Prof. dr Saša Popović

Naš uobičajeni život odigrava se uglavnom na ravnom, gdje se najmanje opiremo sili Zemljine težje. Tu prostor i vrijeme teku jednolično, pogled ne seže dalje od koraka, a misao dalje od obaveze. Oni koji ne pristaju na takvu monotonost, na vegetiranje tijela i duha, idu u planine. Traveze, kuloari, sipari, oštri vrhovi - u planine idemo upravo zato jer uživamo u zakrivljenosti prostora i vremena. Nakon povratka s planine, zakrivljenost prostora osjećamo u nogama, a zakrivljenost vremena vidi nam se na licu.

U jednom od fotografskih kataloga zapisao sam svoj utisak o fotografisanju crnogorskih pejzaža: „U Crnoj Gori brdo je pred okom, a misao za brdom. U takvoj topografiji fotografisanje pejzaža predstavlja umjetnost naslućivanja“. Razmišljajući o neočekivanom prizorima u planini, o onom što je uvijek skriveno od pogleda posmatrača, tada nisam slutio da ću, mnogo kasnije, naići na tvrdnju čuvenog argentinskog pisca Ernesta Sabata da su planinari „povlašćeni gledaoci“, da su to ljudi koji mogu da vide budućnost.

Sabato kaže: „Ako neko ide planinskom

stazom, ne može znati da će nekoliko koraka dalje, iza onog prevoja, naići na neku zverku, ali neko ko se nalazi na vrhu planine može istovremeno da vidi čitavu panoramu i ono što je za šetača budućnost (zverka), pa stoga i nešto nespoznatljivo, za povlašćenog gledaoca puka je sadašnjost.“ (Ernesto Sabato, Pojedinač i univerzum, izabrani eseji, Alef, 2005., str. 101) .

Sabatove ideje sjetio sam se na Durmitoru. Na putu za Sedlo, iznad Vojove kolibe, one na kojoj se dugo viorila ogromna jugoslovenska zastava, usjekom po desnoj strani, pa opet desno, stiže se na Vilino kolo. Odatle sam snimio Stožinu. I baš ta fotografija može pomoći da dočaram fantastičnu Sabatovu ideju (vidi sliku). Zamislimo da se po desnoj strani Stožine lagano penje medvjed, dok sa lijeve ka vrhu grabi naš planinar. Oni ne vide jedno drugo, zbog zakrivljenosti Stožine. Njihov susret je njihova bliska budućnost... Dok sjedim na obronku Vilinog kola i zamišljam ovu scenu, mogu da vidim šta se u bliskoj budućnosti moglo desiti. Dok sam tako razmišljao o Sabatu, pretpostavljenom medvjedu i planinaru, iznenada se na vrh Stožine pojavi stvarni planinar. Možda je on mogao da vidi moju budućnost, i ovaj

tekst, i tebe koji čitaš moje zakrivljene misli.

S promjenom visine, mijenja se i tok vremena. Hoking tvrdi: „...ako bi jedan od blizanaca otišao na duže putovanje svemirskim brodom koji bi ubzao do brzine bliske svjetlosti, ..., kada bi se vratio, bio bi mnogo mlađi od onog koji je ostao na Zemlji.“ (Stiven Hoking i Leonard Mlodinov, Kraća povest vremena, Alinari, 2005, str. 60). Možemo onda pretpostaviti da vrijeme na vrhu planine ne teče isto kao pri dnu planine. Što smo na većoj visini, to sporije starimo. Besmrtni bogovi stoluju na vrhovima planina poput Olimpa. Planinari koji su popeli najviše vrhove, upisali su se u knjigu besmrtnih planinara. Nama, koji krstarimo niže, drugi obično kažu: „Kako si preplanuo! Izgledaš mlađe, mora da si bio negdje u planini“.

Na nižim visinama nemoguće je primijetiti stvarnu razliku u relativnosti vremena. Ali, ako vrijeme stvarno sporije teče na vrhu, nego pri dnu, pa čak i jednu milisekundu, pošto je misao brža od svjetlosti i to je dovoljno da nešto lijepo pomislimo.

Inicijativa Planinarskog saveza Crne Gore za postavljanje spomenika na Žabljaku

Inspirativna inicijativa za podizanje spomenika na Žabljaku pionirima planinarstva na Durmitoru – planinarskim velikanima Branislavu Ceroviću i Branimiru Gušiću. Poželjna i idealna pozicija za postavljanje spomenika jesu centralni trg u Žabljaku ili plato na obali Crnog jezera, mjesta koje posjeti svaki posjetilac Žabljaka i NP Durmitor.

Piše: **mr Vlado Vujisić**

Značaj i dobrobiti postavljanja spomenika:

1. Odavanje počasti i zahvalnosti dvojici ljudi, koji su najviše doprinijeli otkrivanju ljepota Durmitora i njegovoj afirmaciji kao atraktivne planinarske i turističke destinacije.

2. Spomenici planinarskim velikanima u planinskim gradovima širom Evrope predstavljaju turističku atrakciju i daju pečat i autentičnost planinskom gradu. Uz spomenik se vezuju legende i priče o planinarima, kojima je spomenik posvećen, i o planini koju su voljeli i na koju su se uspinjali. Pored takvih spomenika poput Juliusa Kugija u Julijskim Alpima u Sloveniji, četvorice planinara na Bohinjskom jezeru u Julijskim Alpima u Sloveniji, kao i Horas-Benedikta de Sosura i Žaka Balmata u Šamoniju u francuskim Alpima, svaki posjetilac Šamonija poželi da se fotografiše za uspomenu.

3. Planinarski spomenici naglašavaju i afirmišu tradiciju planinarstva i alpinizma vezanu za određenu planinu, planinski grad, nacionalni park i državu.

4. Spomenici planinarskim velikanima doprinose ljepoti i atraktivnosti planinskih gradova kao turističkih destinacija, što omogućava lakšu turističku promociju i ponudu destinacije i direktno utiče na povećanje broja posjetilaca i turista, što dovodi do porasta njihove potrošnje, povećanja prihoda i bruto društvenog proizvoda planinskih gradova.

5. Spomenik Branislavu Ceroviću i

Branimiru Gušiću, pionirima planinarstva na Durmitoru, postavljen na centralnom trgu u Žabljaku pored hotela Žabljak, ili pak na platou ispred obale Crnog jezera, naglasio bi tradiciju planinarstva i alpinizma u Durmitoru, a Žabljaku kao planinskom gradu i Nacionalnom Parku Durmitor omogućio imidž ozbiljne planinarske, alpinističke, avanturističke i turističke destinacije.

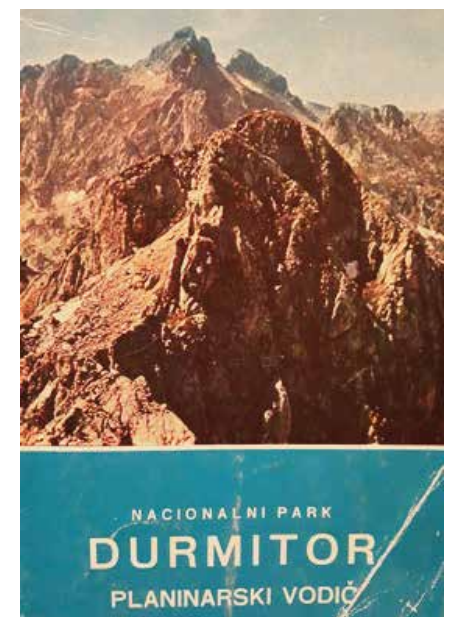
Branislav Cerović, pravnik, porijeklom iz durmitorskog kraja Tušine, ceo svoj život posvetio je Durmitoru, planini koju je najviše volio. Smatraju ga ocem i pioninom planinarstva na Durmitoru, i čovjekom koji je dao najveći planinarski doprinos Durmitoru. Još prije II svjetskog rata, avgusta 1936. godine, dok je Žabljak kao destinacija bio nepoznat svjetskoj javnosti, a planina Durmitor bila poznata isključivo čobanima i lovci-

ma tog kraja, Branislav Cerović krenuo je u istraživanje svih dijelova planinskog masiva Durmitora i njegovih neopisivih ljepota. Te godine, Cerović je prošao gotovo svim planinarskim stazama Durmitora, markirajući ih tradicionalnom planinarskom markacijom, crvenom i bijelom bojom. Obilježivši većinu planinarskih staza, koje vode kroz doline Durmitora sve do planinskih vrhova, Cerović je ovu, do tada nepoznatu i misterioznu planinu, otvorio za dalja posjećivanja, upoznavanja i istraživanja domaćim i stranim planinarima, naučnicima i ljubiteljima prirode. Zajedno sa hrvatskim akademikom Branimirom Gušićem, doktorom i profesorom Medicinskog fakulteta u Zagrebu, Branislav Cerović je 1938. godine izdao prvi planinarski vodič o Durmitoru „DURMITOR – TURISTIČKI VODIČ“, na 55 strana i sa 22 fotografije i mapom. Nakon

svog prvog markiranja planine Durmitor, Cerović ponovo izvodi markiranje planinarskih staza u Durmitoru 40 godina kasnije, avgusta 1976, čime je nanovo obilježio sve prethodne izbledjele markacije, na nekima od njih izmijenio trase dionica sa još lakše prohodnijim smjerovima, a takođe i trasirao i obilježio nekoliko potpuno novih planinarskih staza. 1979. godine Cerović izdaje svoj planinarski vodič „DURMITOR – PLANINARSKI VODIČ“ na 180 strana i sa 53 fotografije i mapom u boji. Nekoliko godina kasnije, 1984. godine, Cerović izdaje i svoj prošireni planinarski vodič „DURMITOR I KANJON TARE“ na srpskom i engleskom jeziku, na 159 strana i sa 32 fotografije u boji i sa mapom. Englesko izdanje ovog planinarskog vodiča, namijenjeno stranim posjetioci, dalo je i još uvijek daje veliki doprinos upoznavanju Durmitora od strane stranih planinara i ljubitelja prirode. Provodeći svoje godišnje odmore na Durmitoru, u svojoj kući u Ivan Dolu, Branislav Cerović bio je domaćin mnogim planinarima iz naših krajeva, iz regiona i svijeta, i stalna inspiracija za njihovo bolje upoznavanje Durmitora i njegovih ljepota. Nemjerljivi su trud, vrijeme i ljubav Branislava Cerovića, koju je utkao i posvetio upoznavanju i afirmaciji planine Durmitor. A iznad svega, nemjerljiva su Cerovićevo djela – izvršene markacije planinarskih staza, postavljene orijentacione table, napisani planinarski vodiči, nacrtane mape Nacionalnog parka Durmitor. Svojim značajnim djelima, Cerović je udario temelj za upoznavanje Durmitora svim budućim generacijama, i time doprinio afirmaciji Nacionalnog parka Durmitor i planinskog mjesta Žabljaka kao atraktivne planinarske i turističke destinacije, čime je direktno podstakao razvoj tog kraja u turističkom, infrastrukturnom i ekonomskom smislu.

Branimir Gušić, hrvatski akademik, lje-

kar otorinolaringolog, doktor medicinskih nauka, profesor i prvi poslijeratni dekan Medicinskog fakulteta u Zagrebu, autor oko 300 naučnih radova, od kojih su mnogi štampani i u najuglednijim stranim naučnim časopisima. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu doktorirao je i iz antropogeografije, čime je stekao naučnu legitimaciju i za rad na području geografije. Jedan je od osnivača Saveza planinarskih društava Jugoslavije, kao i HPD Sljeme Zagreb i Ski kluba Zagreb. Najveću ljubav gajio je prema Dinarskim planinama, a naročito prema krasu. Zajedno sa Branislavom Cerovićem izdao je 1938. godine prvi planinarski vodič o Durmitoru „DURMITOR – TURISTIČKI VODIČ“, na 55 strana i sa 22 fotografije i mapom. Prije II svjetskog rata, u julu 1931. godine snimio je prvi dugometražni antropogeografski i planinarsko-alpinistički film „DURMITOR“, koji se prikazivao širom tadašnje Jugoslavije i u inostranstvu (Beč, Prag, Minhene, Bratislava, Cirihi). Gušić je film, dužine 2600 m, snimio zajedno sa svojom suprugom,

etnologom i strastvenom planinkarkom Marijanom Gušić-Heneberg i uz pomoć bečkog snimatelja Karla Koraneke. Snimljen je Gušićev put od Zagreba kroz još neistražene crnogorske vrleti i prašume do vrha Durmitora, a usput je zabilježen i život u crnogorskim planinskim selima. Tokom filma, Gušić i pratoci kreću se Durmitorom dolinom Pive i preko Pivske planine i doline Sušice ulaze u durmitorsku Škrku, iz koje izvode penjačke uspone preko sjeverne stijene na Gruđu i Prutaš, sa silaskom u Dobri Do. Dalje idu preko Drobnačkih jezera u Žabljak i iz njega se penju preko istočne stene na vrh Bobotovog Kuka (2523 m), najvišeg vrha Durmitora. Silaze preko Crnog jezera u Žabljak i preko Drobnačkih jezera u Šavnik, i odatle autom preko Nikšića, Podgorice i Cetinja, lovčenskim putem na more, gdje se put završava u Dubrovniku. Film je laboratorijski obrađen u Beču i naknadno ozvučen snimcima s gramofonskih ploča, te se kao planinarski zvučni film prikazivao u bioskopima. Ovim filmom Gušić je otvorio Durmitor za turizam i njegova je velika zasluga da je izgrađen put Pljevlja-Žabljak-Šavnik i tako čitav kraj otvoren turističkom saobraćaju. Sa suprugom Marijanom Gušić-Heneberg osnovao je „DURMITORSKU ZBIRKU“ u Etnografskim muzejima u Zagrebu i Pragu. Održao je brojna predavanja o Durmitoru sa prikazivanjem dija pozitivna u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani, Sušaku, Splitu, Gracu, Beču, Pragu, Bratislavi, kao i izložbe fotografije u Zagrebu, Beogradu, Sušaku i Pragu. U Durmitoru se prvi uspinje na Bezimeni Vrh iz Ališnice i daje mu ime „Bezimeni Vrh“. Takođe, prvi prolazi grebenom Bezimeni Vrh-Bobotov Kuk. Penje istočnu stijenu Bobotovog Kuka, kao i sjevernu stijenu Grude i Prutaša.

DURMITOR

Povod da ovo pišem bila je skupština Balkanske planinarske unije i svečana akademija Planinarskog saveza Crne Gore održana 3. lipnja 2017. u Kolašinu na kojoj mi je dodijeljeno „posebno priznanje za dugogodišnje zalaganje za afirmaciju i publiciranje crnogorskih planina i suradnju između planinarskih saveza Hrvatske i Crne Gore“. Dužan sam istaknuti da je u Hrvatskoj bilo mnogo planinara koji su zavoljeli Crnu Goru te da je vrijeme zabilježiti stoljetne hrvatsko-crnogorske planinarske veze makar na anegdotski način.

Piše: prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Kao srednjoškolac, uoči Drugoga svjetskog rata opazim putem do škole u izlogu neke knjižare skromnu knjižicu „Durmitor“, na ćirilici, tiskanu u Beogradu 1938. Prelistam je i odmah me začarala, ali je za đaćki džep bila teško dostupna – koštala je šest dinara. No jednoga sam se dana ipak odlučio: ušao sam u knjižaru i kupio je. Nisam ni slutio da će taj nevažni događaj snažno utjecati na moj životni put. Autori tog vodiča bili su tada meni još nepoznati Branimir Gušić (1901 – 1975) i Branimir Cerović (1914 – ?), prvi od njih zagrebački liječnik, a drugi beogradski pravnik porijeklom iz uglednoga crnogorskog bratstva Cerovića u Tušini kod Šavnika. Zanimljiv tekst, prekrasne slike i dobar zemljovid bili su razlog za odluku: moram na Durmitor. Ali mi je to uspjelo tek sedam godina poslije, nakon što je završio svjetski rat i kad smo u

PD-u Zagreb osnovali Studentsku družinu. Uporno sam nagovarao vodstvo Družine, sve dok konačno nije pristala da 1949. na Durmitoru održimo početnički alpinistički tečaj. Durmitor nas je zadivio, ali je tečaj tragično završio: naš alpinistički instruktor Josip Komen (1925 – 1949) poginuo je u stijeni. Tada sam upoznao Crnogorce i njihovo legendarno čojstvo. Iako još nisesu imali gorsku službu spašavanja, pohrlili su nam u pomoć tako požrtvovano i vješto da to nitko od nas ne može zaboraviti. Sljedeće godine opet smo bili na Durmitoru, i eto opet neprilike! Jedan je naš član obolio i trebalo je u bolnicu, a tada autobusne linije nisesu bile još ni u povoju. Priskočio je u pomoć predsjednik crnogorske vlade Blažo Jovanović (1907 – 1976), po struci pravnik koji je diplomirao u Zagrebu. Slučajno je bio na Žabljaku i kad je čuo za bolesnog studenta iz Zagreba, ponudio nam je svoj auto-

mobil za prijevoz bolesnika do bolnice u Nikšiću.

Sljedeće godine upoznao sam dr. Gušića, i to kao profesora na Medicinskom fakultetu, kod kojega sam morao polagati ispit. Otad mi je bio i medicinski i planinarski učitelj. Već prije bio je poznat kao legenda hrvatsko-crnogorskog prijateljstva i naš najbolji poznavalac Durmitora. Dovoljno je spomenuti da je o njemu držao predavanja u inozemstvu i da je 1930. sa svojom suprugom Marijanom, planinarkom i etnologom, o toj planini režirao prvi hrvatski dugometražni planinarski film „Durmitor“, još k tomu u vrijeme kad se to moglo samo na ekspedicijski način. Imao sam sreću da 1953. pola vojnog roka odslužim u vojnoj ambulanti kod glasovitog mosta na Đurđevića Tari u podnožju Durmitora. Odatle sam, zahvaljujući sanitetskom vozilu, često mogao u posjetu Durmitoru. Sljedeće godine ostao sam kao civilni liječnik u obližnjim Pljevljima i kada sam članove tamošnjeg PD-a Ljubišnja vodio na Durmitor, čudili smo se kako nam već na sam spomen Gušićevog imena širom otvaraju vrata i inače gostoljubivi brđani na durmitorskoj visoravni. Nijesu Gušića zaboravili ni nakon četvrt stoljeća!

Durmitor je s vremenom postao vrlo popularan kod hrvatskih planinara, tako da je samo u časopisu Hrvatskog planinarskog saveza o toj planini objavljeno stotinjak članaka, počevši od Pasarićevog 1931. i istodobno opširnog putopisa Josipa Poljaka, pa zatim do opisa prvenstvenih uspona u durmitorskim stijenama sve do naših dana. Posebno valja istaknuti dva varaždinska

planinarska publicista. Jedan je Tomislav Jagačić (1924 – 2001), koji je toliko zavolio Durmitor da je godinama svakog ljeta organizirao autobus za pohod Durmitoru, ponekad karavanu autobusa. Drugi je ing. Zlatko Smerke (1936-), koji je neobičnim marom sabrao opise svih prvenstvenih uspona u stijenama Crne Gore, jedinstveno djelo od gotovo 200 stranica, sa zemljovidima i slikama svih opisanih stijena. Naslov joj je „Alpinistički vodič. Stijene Jugoslavije, knjiga 2.“ (Varaždin, 1979)

Još dvije durmitorske anegdote. Kad smo nas petoro studenata 1952. poduzeli turu Durmitor – Sinjajevina – Mokovac, noć nas je zatekla na Sinjajevini u katunu Vratlo, gdje nas je besprimjerno gostoljubivo primio na noćenje domaćin Radoje Todorović. Sjutradan smo se svi zajedno slikali pred katunom i domaćinu sam obećao poslati slike kad budu gotove. U Zagrebu sam dao izraditi slike, ali sam nažalost izgubio njegovo ime i adresu. Tek sam se nakon nekoliko godina sjetio imena najbliže pošte – Boan, pa tamo pošaljem slike s molbom da ih predaju nekome sa slike. Nakon nekog vremena stigne mi zahvala domaćina s pozdravom poimenično (!) svakom od petoro članova moga nekadašnjeg društva kojih se ni ja više nisesam tačno sjećao. Gotovo pola stoljeća nakon toga, slučajno je bio urednik mog vodiča „Hrvatske planine“ (Goldenmarketing, Zagreb, izdanje 1996. i 1998. Crnogorac dr. Radule Knežević. Iznenađio se kad je kod mene vidio Gušić-Cerovićev „Durmitor“, još k tome s autorovim potpisom. Prelistavao ga je sa strahopoštovanjem kao da u rukama drži relikviju i bio je sretan što ga je mogao fotokopirati.

ZA KRAJ - POHVALE I POKUDE

Crnogorske planine uljepšale su mi život, ali mi je ljubav prema njima donijela i neprilike. Kad sam za vrijeme Domovinskog rata objavio u časopisu „Naše planine“, kojemu sam bio urednik, da je za mene Durmitor najljepša planina, a pogotovo kad sam objavio poruku crnogorskih planinara u stilu njihova „čojstva i junaštva“ neka unatoč ratu sačuvamo svoje prijateljstvo za bolja vremena, to je veoma uzrujalo naše branitelje iz dubrovačke regije, gdje su tada bili zasipani granatama iz Crne Gore. Stizale su optužbe da sam jugonostalgicar i da me treba onemogućiti. Pridružili su im se i moji dotadašnji planinarski prijatelji publicisti Tomislav Đurić i dr. Ante Rukavina novinskim člancima sa zahtjevom da me treba smijeniti kao urednika i provesti čistku u Hrvatskom planinarskom savezu. Tako

me Đurić u Večernjem listu od 14. rujna 1992. optužuje: „on roni suze ovoga ljeta za Durmitorom, Tarom i Žabljakom, povezujući u tom crnogorskom panegiriku vrijeme od pok. prof. Gušića do danas...“. Dr. Rukavina u istom dnevniku 9. rujna dodaje: „uredničko će vijeće i urednik Poljak trebati o svojem djelovanju položiti račun planinarskoj javnosti i izravno odgovoriti na kritike.“ S Đurićem sam se kasnije pomirio, ali je Rukavina poginuo od četničkog minobacača.

Zadovoljstinu sam dobio poslije rata iz Crne Gore. Prilikom izlaska monumentalne antologije „Crnogorske planine – putopisi i zapisi“ (Cetinje, 1997, 605 stranica) pisao mi je alpinist Miloš Bojanović (1924 – 2007), čijom je zaslugom njegov PD Javorak u Nikšiću bio šezdesetih godina vodeće društvo u Crnoj Gori (Mont Blanc, Atlas, Elbrus, Everest...), da je na predstavljanju te knjige rekao: „Iako je vrijeme govornicima bilo ograničeno, rekao sam nekoliko riječi o vašim zaslugama koje su autorima koristile za sakupljanje ovolike građe. Kritikovao sam sebe i ostale crnogorske planinare što nema više njihovih putopisa i zapisa. Ovo malo što ima je opet vašom zaslugom jer ste me godinama molili da pišem za „Naše planine“. Duboko želim što nisam poslušao Vaše savjete...“ Urednici te knjige, a to su Vukić Pulević, Danijel Vincek i Vasilije Bušković, uvrstili su u knjigu dvadesetak hrvatskih putopisa – velika im hvala!

Ovu malu hroniku završit ću anegdotom. Prije tiska poslao sam ovaj tekst na recenziju Planinarskom klubu Gorica u Podgorici, danas vodećem u Crnoj Gori. Njegova predsjednica dr. Edita Files Bradarić, liječnica rodom s Korčule, u odgovoru među ostalim kaže da je pročitala gore spomenuti moj članak o Kućkim planinama, da ih obožava i da je 1999. imala „vatreno krštenje“ upravo na njihovu najvišem vrhu Surdupu (2182 m), i to u društvu s doajenom crnogorskog planinarstva Miodragom Kovačevićem (1933. -), nekadašnjim predsjednikom Planinarskog saveza Crne Gore. Usto mi je poslala pozivnicu na tradicionalne Godišnje dane svoga kluba na Bukumirskom jezeru. Značajne su zadnje riječi u njezinu pozivu: sudbinska povezanost između hrvatskih i crnogorskih planinara.

U Hrvatskoj je planinarstvu trebalo pola stoljeća za afirmaciju.

Crnogorce ne treba odgajati za planinare, oni su to po svom rođenju.

Montenegro je jedina država u svijetu koja u svom imenu sadrži planinu.

Obilježen 22. april - Dan planete zemlje

Brojni ljubitelji prirode, poštovaoci visina i pisane riječi prisustvovali su sinoć u podgoričkoj Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“ promociji novih knjiga – planinarskih vodiča u organizaciji Planinarskog saveza Crne Gore. Povodom Dana planete Zemlje, publici su predstavljena nova izdanja vodiča za Primorsku planinarsku transversalu Orjen-Lovćen-Rumija, Prvu crnogorsku transversalu CT1-Planinama Crne Gore i staze VIA Dinarica na teritoriji Crne Gore i Kosova.

O navedenim izdanjima, ali i o problemima sa kojima se srijeće naša planeta, te o načinima kako planinari mogu doprinijeti zaštiti i očuvanju prirode, naročito one planinske, govorili su autori vodiča, Pavle Bandović, Željko Starčević i dr. Dragan Bulatović. Na promociji je govorio i poznati biolog mr. Vasilije Bušković, dok je program nadahnuto vodila Vesna Šoškić.

Dr. Dragan Bulatović je istakao da su planine i planinarstvo oduvijek vezani sa knjigom, prve prave planinarske po-

duhvate, izveli su upravo pisci, ili bolje rečeno renesansni pjesnici. „Cilj nam je večeras da iskažemo brigu o zaštiti prirode, naročito one planinske, da promoviramo naše aktivnosti, zdrave stilove života, ali isto tako da promoviramo knjigu kao nepresušni izvor znanja, knjigu kao izvor motivacije i inspiracije da bi se preduzela neka akcija“ - rekao je Bulatović.

On je istakao da su planine postale omiljeni prostori za turizam i rekreaciju. Međutim, sve veći broj ljudi, planinara i izletnika, stvara pritisak na

planinske ekosisteme. Iako su planine simboli veličine i snage, ustvari su u pitanju krhki ekosistemi čija se ravnoteža relativno lako poremeti neodgovornim i nesavjesnim djelovanjem.

„Većina nas je danas svjesna globalnih ekoloških problema kao što su klimatske promjene, nestanak biodiverziteta, prekomjerna potrošnja neobnovljivih resursa i dr. No, ta svijest nam neće pomoći ako nije u skladu sa našim djelovanjem. Uzaludna su očekivanja da će se pojaviti neko i sve te probleme riješiti nekim čarobnim štapićem... Moramo djelovati individualno i lokalno i svako od nas može svaki dan dati neki svoj pojedinačni mali doprinos, a zbir tih malih doprinosa na globalnom nivou predstavljaće mnogo. Zato neka nam ne bude teško da ugasimo sijalicu koja gori nepotrebno, da zavravimo česmu da ne trošimo vodu uzaludno...“ kazao je Bulatović.

Pavle Bandović, načelnik Komisije z a planinarske staze i registar PSCG, kao autor vodiča VIA Dinarica i koautor na izdanjima CT1- Planinama Crne Gore i Primorska planinarska transversala, detaljno je govorio o ovim značajnim izdanjima, upoznao je prisutne kako su nastala, te pojasnio njihov sadržaj i način korišćenja.

Poznati hercegnovski planinar i član UO PSCG Željko Starčević nadahnuto je govorio o planinskoj infrastrukturi u hercegnovskom zaleđu. Na Orjenu se nalaze tri planinarska doma koja su povezana sistemom uređenih planinskih staza od kojih je većina građena kao austro-ugarski vojni putevi koji su povezivali vojna utvrđenja. Starčević je iznio interesantne podatke o načinu gradnje tih puteva, ali i o izlasku Austrijskog princa Rudolfa na najviši vrh Orjena -Zubački Kabao daleke 1888.godine. Za tu priliku je austro-ugarska vojska izgradila stazu od podnožja do samog vrha kako bi Princu olakšala uspon, pa se ova staza može smatrati prvom namjenski izgrađenom planinarskom stazom u Crnoj Gori.

Mr. Vasilije Bušković, član UO PSCG, je govorio o bogatstvu crnogorskih ekosistema i brojnim endemskim vrstama koje su svoj dom našle u Crnoj Gori. On je pohvalio izdavačku aktivnost Planinarskog saveza i apelovao na prisutne, sve planinare i ljubitelje prirode, da pišu o svojim pohodima i šalju svoje priloge za „Planinarske novine“ i neka buduća izdanja planinarskih vodiča.

Planinarska sezona 2019. zvanično otvorena 24. marta

Stazom Marka Miljanova

U slavu proljeća, trideset i pet planinara i ljubitelja prirode okupilo se na tradicionalnoj akciji „U susret proljeću stazom Marka Miljanova“ koju zajedničkim snagama organizuju PK „Visokogorci Crne Gore“, Planinarski savez Crne Gore i Fond za razvoj Kuća „Marko Miljanov“ uz podršku Ministarstva sporta i mladih.

Nakon pozdravnih riječi i instrukcija koje je dao predsjednik „Visokogoraca“ Milan Radović, učesnici su u 8.30 krenuli iz Doljana, u organizovanoj koloni, markiranom stazom koja vodi preko Peute i Vrbice do Orljeva i dalje do postavljenog cilja – starog grada Meduna. Dio staze iznad sela Gornja Vrbica do Orljeva, predstavlja originalni antički put koji je spajao drevne gradove Meteon (Medun) i Duklju.

Na Orljevu je učesnike pohoda i ove godine dočeka doajen crnogorskog planinarstva Mijo Kovačević. Oni su tokom akcije ukupno prepješačili oko 14 km i prilikom uspona savladali 550 m visinske razlike. U ime Fonda za razvoj Kuća „Marko Miljanov“, planinare su kod Muzeja, uz riječi tople dobro-

došlice, dočekali predsjednik dr. Radomir Prelević i sekretar Pero Gošović. U skladu sa tradicionalnim kućkim gostoprimstvom, učesnici akcije su posluženi priganicama i medom, te poznatim međunskim vinom i rakijom. Nakon prigodnog obraćanja dr. Prelevića i predsjednika Planinarskog saveza dr. Dragana Bulatovića, kustos muzeja dr. Vukić Ilinčić, održao je za prisutne istorijski čas o drevnom gradu Medunu, kao i o liku i djelu Velikog vojvode Marka Miljanova, koji predstavlja jednu od ključnih istorijskih ličnosti naše zemlje iz druge polovine 19. vijeka. Posebnu draž i zadovoljstvo akciji dali su najmlađi učesnici: Ivona, Dušan, Jakov, Tatjana, Višnja, Ivo, Dunja, Eva, Nemanja, Stefan i Jelena.

Predavanje u Osnovnoj školi „Risto Manojlović“ u Kolašinu

Dan reprezentacije - 10. mart

Planinarski savez Crne Gore predstavio se na Sajmu sporta koji je organizovan povodom „Dana reprezentacije“, na podgoričkom Trgu nezavisnosti. Ovu manifestaciju je po prvi put organizovalo Ministarstvo sporta i mladih Crne Gore

u saradnji sa 20 nacionalnih sportskih saveza koji su imali priliku da na odgovarajući način predstave svoje aktivnosti i svim posjetiocima manifestacije približe sportove kojima rukovode. Veliko interesovanje posjetilaca vladalo je i za naš štand, gdje su posjetioci osim in-

formacija o našim aktivnostima mogli dobiti i prikladne poklone. Predsjednik Vlade Duško Marković i ministar sporta i mladih Nikola Janović obišli su sve promotivne punktove, gdje su razgovarali sa sportistima i rukovodstvima nacionalnih saveza.

PLANINE ZOVU

Predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore prof. dr Dragan Bulatović održao je predavanje, posljednjeg dana februara tekuće godine u Osnovnoj školi „Risto Manojlović“ u Kolašinu. Bulatović je za članove planinarske sekcije, koju vodi prof. Darko Popović, odabrao predavanje na temu „Planine zovu“. On je

učenicima starijih razreda govorio o planinama, njihovoj ulozi i značaju za ljudsku civilizaciju, kao i o neophodnosti njihovog očuvanja i zaštite. Takođe, bilo je riječi o planinarstvu kao dijelu fizičke i opšte kulture u savremenom društvu, o koristima bavljenja ovim sportom, te o različitim planinarskim disciplinama. Predavanje je bila dobra

prilika da se učenici na neposredan način bliže upoznaju sa načinom funkcionisanja planinarske organizacije u Crnoj Gori i ostvarenim rezultatima u prethodnom periodu. Učenici su kroz masovno prisustvo predavanju i postavljena pitanja iskazali interesovanje za ovu temu.

Manifestacijom „Proljeće na snijegu“ obilježen „Dan planete“

Uživali na Orjenskom snijegu

Klima Orjena dozvoljava da čak i krajem aprila, dok gledate na more, uživate u aktivnostima na snijegu. Tu privilegiju iskoristili su posjetioci manifestacije „Proljeće na snijegu“, koji se već treću godinu održava na Orjenskom sedlu (1600 mnv) u organizaciji Agencije za razvoj i zaštitu Orjena i planinarskog kluba „Subra“ iz Herceg Novog. Atraktivnom pripremanju sniježnih koktela i sladoleda, umijeću koje je predstavila Agencija za Razvoj i zaštitu Orjena prisustvovali su brojni posjetioci iz Herceg Novog i Dubrovnika.

Spremanje i degustacija pod otvorenim nebom su dio nezaboravnog doživljaja, upotpunjenog „otkačenim“ takmičenjem u sankanju, na poligonu koju su za ovu priliku „iskopali“ članovi Planinarskog kluba „Subra“. Trasirana je na strmoj padini obližnjeg Kosmaša svojevrsna bob staza, dužine više stotina metara. Dubina staze omogućavala je bezbjedan prolazak i izbjegavanje Orjenske lokve, najveće vodene površine na ovoj inače bezvodnoj planini. Najbrži su dobili diplome za sjećanje na „Proljeće na snijegu“, događaj kojim su organizatori ove godine ujedno obilježili Svjetski dan planete Zemlje. Naime, na ovaj ilustrativni način naglašava se da je sve povezano i da bi se regionalno zagađenje atmosfere moglo negativno odraziti na hemijski sastav snijega na Orjenu, te da bi buduće klimatske promjene mogle sutra ozbiljnije ugroziti postojanje orjenskih proljećnih snjegova, prirodnog fenomena planine na rubu toplog Jadranskog mora.

5th GRAWE Winter Adventure Race

Trijumfovao Lazar Badanjac

Prvog vikenda marta u organizaciji Planinarskog kluba "Visokogorci Crne Gore", održana peta Zimska avanturiistička trka "5th Grawe Winter Adventure Race – Bjelasički maraton 2019", u kategorijama turno skije i krpље. Cilj manifestacije je promocija i popularizacija zimskih ekstremnih sportova, kao i obogaćivanje zimske turističke ponude na jednoj od najljepših crnogorskih planina. Po lijepom vremenu na stazi dužine 17 km, sa 5 kontrolnih tačaka, takmičilo se, u tri discipline, 76 učesnika iz Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Ukrajine.

Prrije starta trke, učesnicima su se obratili predsjednik Opštine Kolašin Milosav Bato Bulatović, predsjednik Visokogoraca Milan Radović i predsjednik Planinarskog saveza Crne Gore prof. dr Dragan Bulatović, koji ih je upoznao sa stazom.

Trka je startovala u 9 sati i 30 min sa novog Ski centra Kolašin 1600. Sa starta su se takmičari uputili prema katunu Sladevac i dalje preko Kordelja i prevoja Jagančar nastavili prema bjelasičkom vrhu Troglava 2072 m i dalje do prevoja ispod i Zekove glave 2117m. Staza ih je dalje vodila do Raskrsnice a onda prema Klisuri i nazad kroz šumu do Skijališta.

U disciplini krpље, kategorija žene pobijedila je Miluša Bošković, Triatlon klub Kotor sa vremenom 2 sata 52 minuta i 3 sekunde. Drugoplasirana je bila Rakanjac Gordana iz Bijelog Polja dok je treće mjesto zauzela Vera Lalatović iz Podgorice.

U disciplini krpље, kategorija muškarci pobijedio je Miloš Bodiroga iz PK Vučji zub iz Trebinja sa vremenom 2 sata 22 minuta i 52 sekundi. Drugoplasirani je bio Slavko Lukovac iz Kl dok je treće mjesto zauzeo Branislav Baltić iz Mojkovca.

U porodičnoj trci, zapravo šetnji do vrha Troglava, sa dvadesetak učesnika,

najmasovnija porodica su bili Bulatović Višnja, Ivo i Dragan. U skladu sa tradicijom, proglašenje pobjednika i uručenje pehara, medalja i vrijednih nagrada obavljeno je u kulturnom kolašinskom restoranu „Planinar“. Ceremoniji su prisustvovali predsjednik SO Kolašin Milan Đukić, predsjednik Opštine Milosav Bato Bulatović, predsjednik PSCG Dragan Bulatović, kao i planinarski veterani Gojko Vlahović i Mijo Kovačević, kojima su uručene posebne Zahvalnice. Program je vodila Ivana Šuković, a za dobru atmosferu se pobrinuo kolašinski bend Rudolf.

Čestitamo PK „Visokogorci Crne Gore“ na sjajnoj organizaciji i zahvaljujemo sponzorima i prijateljima manifestacije: GRAWE Osiguranje, Ministarstvo sporta, Opština Kolašin, Lokalna turistička organizacija Kolašin, Skijališta Crne Gore, Lokalna turistička organizacija Bijelo Polje, Crveni krst Kolašin, Aquapark Budva, Turistička agencija EcoTours Kolašin, Dizajn studio Radna soba, NVO Natura, Društvo prijatelja Kolašina, Apartmani LUX i Apartmani Mirović.

P.N.

Uspon na Pestingrad

IZ PROLJEĆA U ZIMU

Ponedjeljak. Stiže poruka od Maje da se u subotu organizuje uspon na Pestingrad. Dileme nema, ide se. Ljepota naše zemlje je nepresušan izvor za uživanje. Stariji klinac je spreman za novu avanturu pošto se prošli put žalio što ga nijesmo vodili. Želi da osjeti čari uspona do nekog vrha, da upozna svoju zemlju, da bude malo izvan urbanog jezgra, da napuni pluća svježim vazduhom, da uživa.

A Pestingrad je vrh iznad Kotora na 980 mnv. Za njegovo ime i postojanje vezuju se različite legende i priče. Jedna od njih je i da je Pestingrad bio dom vile Alkime, nekadašnje stanovnice Olimpa. Kako je bila jako gordna naljutila je Zeusa te ju je on prognao sa Olimpa. Svoju kaznu ponizno je odsluživala na obroncima surovog Lovćena trudeći se da ljudima čini dobra djela, ne bi li umolila Zeusa da joj dopusti povratak na Olimp. Kada su u Boku došli pomorci koji su odlučili da osnuju grad na visokom Pestingradu, mudra vila Alkima ih savjetova da to ne čine, jer ovdje nema ni vode ni soli. Bolje da se spuste na more jer bez mora njima nema života. Pomorci poslušashe Alkimu i tako sagradiše grad na mjestu današnjeg Kotora.

Ime Pestingrad, potiče od riječi peste što znači bolest, kuga. Kako je Kotor nekoliko puta preživljavao kugu tako su zaražene ljude doveli u pećinu jer je imala izvor pitke vode.

I dođe subota, staro mjesto sastanka, stara ekipa, plus neki novi ljudi i na Andrijino i moje oduševljenje Majina i Vlatkova kćerka Lana. Desetogodišnjakinja ali već iskusna planinarka. Kada smo krenuli, dobili smo instrukcije da ćemo se podijeliti u dvije grupe jer je planirano da se do Pestingrada ide sa dvije strane. Iz Kotora za one spremnije i sa Krstca, laganija tura, za mame sa djecom i one sa malo manje entuzijazma.

Stigosmo. Dan kao izmišljen. Proljeće krenulo nezvanično. Surovo brdo iznad Kotora, koje spaja istok i zapad, mediteran i kontinent, surovost i pitomina, jedinstven kontrast Crne Gore. Razdragana lica željna nove avanture i susreta sa još jednim bogatstvom naše lijepe zemlje. Svi kao jedan od 7 do 67 godina.

Prva grupa je izašla kod Kamelije. Krenuli su sa Sjevernih vrata Kotora. U početku lagani uspon, a sa svakim napravljenim korakom otvara se pogled na Bokokotorski zaliv. Prošli su pored divnog kanjona rijeke Škudre sa slapovima bistre, hladne vode. Pravo iskušenje se tek očekuje prelaskom vertikalnog si- »

para, izuzeto strmog, pa čak i opasnog. Poslastica za iskusne planinare. I onda, čuvena Vilina vrata, obavijena legendom koja kaže da kada se prođe kroz ova vrata valja zaželjati želju. Ispunjava se. Tu u blizini je i pećina Vilinica. Vjerovalo se da je u toj pećini čitav jedan svijet, zabranjen za čovjeka. Ko i pokušao da se ogлуši o zabrane pa priđe Viliinom gradu, čuvari ga surovo odgurnu pa tako on završi u bezdanu. Onda još jedan sipar i vrh. A tamo već okupljena druga grupa.

A druga grupa je krenula sa Krsca, što i jeste početna tačka ove lakše ture. Krstac dođe kao prirodna međa između Boke i Crne Gore. I dok je u Kotoru već pravo proljeće, ovdje se osjećaju zadnji trzaji zime. Uz čaj i kafu, dogovaramo se kuda i dokle. Krećemo kroz Knež do. Staza markirana, prohodna, sa putokazima. Stare napuštene kuće govore o surovim uslovima života u ovim krajevima. Svjež, planinski vazduh puni nam pluća. I onda, na radost djece ulazimo u dio prekriven snijegom. Počinje pokušaj grudvanja, smijeh, razdraganost. Put se smjenivao tako što smo iz proljeća ulazili u zimu pa opet u proljeće. I lagano stižemo do prvog vidikovca. Pogled puca na Boku Kotorsku. Mali odmor. Fotografisanje, predah. Valja ovu ljepotu ovjekovječiti. Nastavljamo dalje i Pestingrad nam je na dohvat ruke. Manji dio puta, neposredno prije uspona do vrha, obezbjeđen je konopom. Uz instrukcije vodiča, lako ga prelazimo i počinjemo kratko penjanje ka Pestingu. Pogled puca, milina u duši od silne ljepote na cijeli Kotor, Tivat, Boku. S druge strane, vrhovi Lovćena pod snijegom, a mi uživamo na suncu. Ubrzo dolazi i prva grupa. Prenose nam utiske. Marindamo, odmaramo, uživamo. Smijeh sa Pestigrada ne jenjava. Djeca su našla zabavu, upisuju naš klub u knjigu posjetilaca, sve redom. I onda slijedi povratak nazad. Vraćamo se svi zajedno, putem kojim je prva grupa došla. Još jednom prolazimo iz proljeća u zimu, iz zime u proljeće.

Čeka nas Kotor. A kako do Kotora drugačije nego pješice. Krećemo prvo asfaltnim put, kojim smo inače i prevozom došli na Krstac. A onda skrećemo i čeka nas put kroz šumu. U daljini vidimo poznate serpentine koje se iznad Kotora završavaju u obliku slova „M“. Priča koja se prenosi ovim krajem kaže da je čuveni arhitekta Josip Slade utkao svoju ljubav gradeći put Kotor - Njeguše prema knjeginji Mileni, tako što je upravo taj dio puta u ravnici projektovao u obliku slova „M“. M kao Milena ili M kao ljubav.

Kroz šumu nailazimo i na kamene ostatke stubova nekadašnje žičare. Naime, Kotor je nekada bio povezan žičarom koju su izgradili Austrougari 1916. godine za potrebe prenosa tereta, baš kao i put koji nas čeka nakon šume, a spušta se do Kotora. Žičara je oštećena i prestala je da radi 1918. godine.

A i za put na koji smo izbili da bi se spuстили do Kotora opet postoje priče. Tim putem je nekada išao Njgoš i odlazio dalje u svijet. Tuda je dopremljen i čuveni bilijar, ali ovim se putem Njgoš posljednji put vratio na Cetinje kada su ga bolesnog iznijeli sa liječenja iz Italije. A danas se ovim putem spuštamo mi i naši potomci.

Ovaj put bilježi jednu anegdotu, potvrđujući još jednom mudrost velikog vladike. Na pitanje: „Koliko ima od Kotora do Cetinja?“, vladika je odgovorio: „Priatelj stiže za pet ura, a neprijatelj nikada!“ Naše spuštanje je trajalo nekih 2 do 2,5 sata.

Sa lijeve strane zidine tvrđave Svetog Ivana prkose vremenu. Sa svakom savladivom serpentinom sve smo bliži velelepnom zdanju čije zidine nikada nisu popustile pred neprijateljem. Gradila ih je ljudska ruka punih deset vjekova. I kako to obično biva uvijek – jedni počnu, drugi dovrše, treći obnavljaju, a četvrti zarađuju od učinjenog. Tako su rad započeli Vizantijci, a Nemanjići dovršili u današnjem obliku. Mlečani i Austrijanci su ih obnavljali prilagođavajući ih

odbrani od vatrene, a Crnogorci danas naplaćuju ulaz (Plava zvijezda, Jelena Petrović Aleksić).

I opet uz smijeh i priču, neosjetno stigismo do Kotora. Usput smo sreli par planinara jer ovo je danas isključivo njihova staza. Ukoliko osjetite umor ili žeđ, par domaćina je napravilo od porodičnih kuća gostionice pa se možete odmoriti i nastaviti dalje.

Pri samom kraju, sa desne strane, strme litice poslužile su našim prijateljima iz Montagna Travel Montenegro da naprave prvu feratu u Crnoj Gori. Penjači su svoju avanturu već završili tako da se nismo sreli. Ali samo pogled na feratu djeluje impresivno, kako li je tek kad se iskusni. Još jedna tačka pod OBAVEZNO u agendi.

I stigismo u Kotor. Djeci obećani kolači i coca cola (u drugim situacijama strogo zabranjena ali danas su zaslužili da napravimo presedan), odraslima po pivo. Odmorni, prepuni utisaka krenusmo za Nikšić. Bio je ovo jedan predivan dan prepun kontrasta. Mističnost tog kraja, surovost njegovih litica i magične poglede sa njegovih vidikovaca ponijemo kao najljepši suvenir svojim kućama.

Do neke sljedeće akcije!

S.K.
PK „BALKAN
MONTENEGRO“
NIKŠIĆ

Raport iz Kluba vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“

Krajem prošle i početkom ove godine Klub vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“ je akcenat svojih aktivnosti stavio na usklađivanju akata Kluba i unutrašnjoj reorganizaciji koja je bila uslovljena stupanjem na snagu novog Zakona o sportu.

Smatramo da smo ovaj dio posla uspješno obavili i da ćemo nastaviti sa uspjesima i kontinuitetom u radu.

Kako u Klubu, tako i u našem nacionalnom Savezu izabrani su novi organi i tijela upravljanja. U Upravni odbor Planinarskog saveza Crne Gore izabran je predsjednik našeg kluba Milutin Đurović, a za članove Skupštine saveza dr Vladan Martić i Igor Čirović. U Komisiji za orijentacione sportove PSCG imenovan je naš član našeg kluba Miodrag Filipović.

IZLET ZA ČLANOVE KLUBA

Orijen, sa usponom na Subru (noću i danju)

Klub vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“ je organizovao izlet na planinu Orijen.

Plan je bio da se osvoji planinski vrh Subra 1679 mnnv u noćnim i dnevnim uslovima, što je i ostvareno. Ideja je bila da završna tura kluba u godini bude uspon na neki od vrhova na jugu naše zemlje. Ovog puta smo odlučili da to bude planina Orijen i nijesmo se pokajali, već naprotiv.

Predivan ambijent i topao doček domaćina, članova Planinarskog kluba „Subra“ (najstarijeg aktivnog PK u Crnoj Gori) u njihovom planinskom domu „Za Vratlom“. U domu atmosfera prava, planinarska. Razgovor sa iskusnim planinarima i speleolozima Dejanom Verigo i Nikolom Brajovićem od kojih su se mogle čuti vrlo zanimljive i poučne planinarske priče su nešto što je svakako vrijedjelo čuti.

Na noćni uspon je posla jedna manja, odabrana ekipa i sve je proteklo u najboljem redu. Vrh je osvojen, a da Irina nije čak ni pitaka „kad će mama“. Irini, maloj djevojčici od 8 godina, našoj drugarici planinarki iz Nikšića, vrijeme je „proletjelo“ uz društvene igre sa drugarima (ili malo starijima) u planinskom domu. Mama je stigla...druženje je potrajalo do kasno u noć.

- Naš drug Miloje, komanduje: ujutru smo na noge u sedam! A ne Miloje, pušti nas da spavamo...Ne, ne ...ne može, idemo u osam, „naručio“ sam lijepo vrijeme!

I bi tako! Osvanu prekrasno jutro, zraci sunca obasjaše okolne vrhove. Pogled na lijevu stranu ka' Subri.

Irinina ekipa se brzo spremila i krenula u poretku kako to dolikuje vojnicima.

Bez žurbe, uživajući u prekrasnom danu prolazimo meandrima, pored jama, a preko pukotina pločastog krečnjaka nestvarne i neopisive ljepote. Irina i njena družina su na vrhu Subra, ... pogled od mora ka najvećim vrhovima Crne Gore i svuda unaokolo.

Prekrasno! Vrijedno ponovnog susreta.

Naš član na najvišem vrhu Balkana

Musala 2925 mnv, Rila, Bugarska

Član kluba, Marko Radojičić je kraj prošle i početak 2019. godine proveo u Bugarskoj, gdje je zajedno sa svojim prijateljima uspješno realizovao svoj lični poduhvat, popevši se na Vrh Musala 2925 mnv (planiuna Rila) - najviši vrh Balkana.

Ovaj mladi Kolašinac kaže „da je plani-

na za njega - život“, a on je na najljepši način započeo 2019. godinu u kojoj pred njim stoje mnogi vrhovi!

Na ovaj način nastavljen je kontinuitet u radu kluba i na međunarodnom planu. U zadnjih par godina zastava Kluba se zavijorila u Grčkoj, Sloveniji, Austriji, Italiji, a kroz ovaj Markov poduhvat, sada i u Bugarskoj.

Uspješno realizovan „Vukšin marš“

Kolašin, Bjelasica, 26. januar 2019. godine

Više od 80 planinarki i planinara iz gotovo svih krajeva Crne Gore (a bilo ih je i iz inostranstva) je učestvovalo na 2. Memorijalnom pohodu na skijama i krpeljama na Bjelasici, posvećenom rano preminulom pripadniku Vojske Crne Gore i članu Kluba vojnih planinara „Kapetan“ Nenadu Vukomanoviću.

2. Memorijalni pohod pod nazivom „Vukšin Marš“ je realizovan pravcem: Ski centar „Kolašin 1600“ – Vranjak – Troglava – Zekova glava 2117 mnv.

- Prisutne planinare je u ime organizatora, Kluba vojnih planinara „Kapetan“ pozdravio član UO Kluba major Miloje Knežević, koji je evocirajući uspomene na Nenada Vu-

komanovića kazao i to da je njegova posljednja planinarska i životna tura bila upravo na Bjelasici i da je to jedan od razloga što se ovdje okupljamo sa željom da memorijalni pohod preraste u tradiciju koja će dugo trajati.

Uprkos relativno lošim vremenskim uslovima, grupa od 14 planinara je uspješno realizovala uspon na vrh Zekova glava 2117 mnv, dok su ostali popeli vrh Troglava 2072 mnv, a među njima je bilo i dosta mladih.

Planinarsko druženje je bilo organizovano u planinarskom domu na Vranjaku.

Ovu aktivnost Kluba vojnih planinara Crne Gore „Kapetan“, podržalo je Ministarstvo odbrane Crne Gore i Vojska Crne Gore.

Uspješno realizovana akcija

Via ferrata Čehotina

I ovog puta se potvrdilo da je u planini najvažnija dobra procjena! I kada nekom to izgleda nemoguće, Klub vojnih planinara „Kapetan“ ne odustaje!

Uprkos najavi loših vremenskih prilika, dvadeset planinarki i planinara, iz pet klubova, učestvovalo je na veoma interesantnoj turi kroz kanjon Čehotine, koju je vodio major Nenad Vujadinović iz Kluba vojnih planinara „KAPETAN“.

U Čehotini se nalazi jedna od prvih

fiksni instalacija u našoj zemlji, kod planinara poznate kao „Via ferrata“ i svi učesnici su je uspješno i bezbjedno savladali.

Na kraju aktivnosti organizovano je prijatno, planinarsko druženje.

U ime Kluba vojnih planinara „Kapetan“ zahvaljujemo svima koji su uz nas, a posebno učesnicima. Ova tura je naša preporuka svim planinarima u Crnoj Gori.

Igor Ćirović

PLANINARSKI SAVEZ CRNE GORE

- Komisija za markacije, planinske staze, pješačke puteve i Registar -

Stručna komisija PSCG za markacije, planinske staze, pješačke puteve i Registar, na osnovu odredbi Zakona o planinskim stazama, daje slijedeće:

OBAVJEŠTENJE

Na osnovu uvida u stanje prohodnosti i bezbjednosti korišćenja planinarskih staza koje su u nadležnosti održavanja planinarskih klubova iz PSCG stvoreni su osnovni uslovi za korišćenje planinarskih staza u primorskom dijelu i djelimično u centralnom dijelu Crne Gore čime se **otvaraju za korišćenje od 30. maja do 30. novembra 2019.** sve uređene i markirane planinarske staze nacionalne i lokalne mreže. (PPT „Orjen-Lovćen-Rumija“ i priključne staze, staze NP Lovćen i NP Skadarsko jezero, kanjon Mrtvice, Prekornica i Žijovo)

Trenutne prilike u planinskim područjima su složene a gdje i dalje postoje potencijalne opasnosti po bezbjednost i zdravlje korisnika staze su **zatvorene do 15. juna.** To se odnosi na vršne dijelove staza planinarskih transversala CT-1 „Planinama Crne Gore“, „Via Dinarica“ i „Vrhovi Balkana“, kao i za druge markirane staze nacionalne i lokalne mreže u nadležnosti NP „Durmitor“, NP „Prokletije“, LTO Plav, LTO Mojkovac, LTO Berane, LTO Pljevlja, LTO Bijelo Polje, LTO Andrijevica i LTO Rožaje. Ove staze su planirane da se **otvaraju za korišćenje od 15. juna do 30. novembra 2019.** O stanju i prohodnosti tih staza informacije tokom sezone tražiti od LTO, NP „Durmitor“, NP „Prokletije“, i planinarskih klubova – domaćina za održavanje staza.

Ne preporučuje se korišćenje planinarskih staza nacionalne i lokalne mreže, a posebno neuređenih staza, u navedenim masivima visokih planina bez stručnih vodiča i organizovanih tura (Durmitor, Maglić, Komovi, Prokletije, Moračke planine, Orjen, Lovćen i Rumija) zbog opasnosti od lavina, gromova, magle, udara vjetra, zvijeri i klizavog terena, gdje ne postoji odgovarajuća infrastruktura (markacije, signalizacija, skloništa, sigurnosna oprema), slabe naseljenosti, nepokrivenosti mo-

bilnom telefonijom i trajanja tura van vidnog vremena, pojedinačno kretanje van markiranih i uređenih staza.

Preporučuje se korisnicima da tokom ljetnje sezone koriste samo prohodne staze uz adekvatne pripreme, korišćenje planinarske opreme prema namjeni i težini staze na cijeloj teritoriji Crne Gore, posebno u složenim meteo uslovima.

Na osnovu iskustva tokom prethodnih sezona i analize uzroka vanrednih događaja sa teškim posljedicama stručna komisija apeluje i preporučuje

- **Da svi korisnici planinarskih staza** u ljetnjem periodu (planinari, alpinisti, rekreativci i sportisti, pješaci i drugi) čuvaju postavljenu signalizaciju i markacije na stazama, pridržavaju se pravila ponašanja na planinskim stazama, da se ne udaljavaju sa markirane – uređene staze na svoju ruku i ne kreću bez adekvatne pripreme i opreme, a posebno da ih ne koriste u složenim meteo uslovima.

- Da ne koriste usluge „samozvanih“ nesertifikovanih – licenciranih vodiča, neslužbene mape i trekove (vodiče), ako nisu organizovani usponi uz preduzimanje potpunih mjera bezbjednosti učesnika od strane vodiča ili stručnih službi PSCG, GSS i planinarskih klubova – domaćina.

- Pri organizaciji korišćenja staza, uspona i drugih aktivnosti na planinarskim stazama NM organizatori (Tur operator, LTO, Pl. Klub i drugi) su odgovorni za bezbjednost svih učesnika u toku aktivnosti, shodno Zakonu o planinskim stazama i Propisima dužni su da obavijeste Graničnu policiju, da organizuju službu spašavanja uz prisustvo GSS CG i preduzmu preventivne mjere zaštite svih korisnika.

- Tur operatori, NTO, LTO, JP NP CG i organi lokalne uprave su obavezni da na

pogodan način upoznaju sve korisnike staza u njihovoj organizaciji o opasnosti i eventualnim zabranama u svojim zonama – destinacijama, a posebno o načinu korišćenja planinarskih staza LM i mjerama zaštite.

- Da korisnici za boravak u graničnom području i prelazak granice na povremenim – privremenim prelazima državne granice (**dogovorenim samo za organizovane grupe**) obavezno i pravovremeno prijavljuju graničnoj policiji Crne Gore prelazak u susjedne države, odnosno za dobijanje saglasnosti. (Detaljne informacije na sajtu policije CG i PSCG)

- Da se koriste stručni vodiči (sertifikovani) PSCG, a strani vodiči i turoperatori sa licencom da imaju odobrenje nadležnih organa Crne Gore.

Stručna komisija Planinarskog saveza Crne Gore će na zahtjev organizovanih korisnika NM planinarskih staza pružati neophodne informacije o prohodnosti i stanju staza, prije svega stručnu pomoć zainteresovanim korisnicima u okviru ovlaštenja i raspoloživih resursa direktno ili preko lokalnih planinarskih klubova, sajtu PSCG (Komisije) i sredstvima informisanja.

PSCG i stručna služba ne snosi nikakvu odgovornost prema korisnicima staza, niti preuzima odgovornost za postupke vodiča. Molimo sve korisnike da signalizaciju, sigurnosnu opremu i markacije čuvaju jer su postavljene u cilju bezbjednosti svih. Staze mtb nisu u nadležnosti PSCG. Obavjestite nas o svemu što smatrate da će uticati da staze budu uređene i sigurnije za korisnike.

UPOZORAVAMO: STAZE SE KORISTE NA SOPSTVENU ODGOVORNOST KORISNIKA!

PO OVLAŠĆENJU UO PSCG
Načelnik komisije **Pavle S Bandović**

TV kamera - prvi put na Karanfilima

Piše: Aco Đurašković

Nastavak iz prošlog broja

Sunce se sve više penje iznad naših glava i sve jače prži. Nigdje hlada, samo planinski vjetar koji nas bije u lice donosi osvježenje. Rijetki borovi sa naše lijeve strane u stijenama Očnjaka jedini su naši pratioci. Kolona se dosta razvukla pa pravimo treći zastoj. Skidamo teške planinarske cipele da jače rashladimo noge. Neko nudi jabuke za osvježenje, a sve više osjećamo i glad. Kalorije od jutrošnjeg doručka su već odavno potrošene. Većinom smo goli do pojasa, a mokru odjeću sušimo na rančevima. Radonja i Danko nas hrabre da do odredišta nema još puno, jer otprilike treba da savladamo još oko 300m visinske razlike. Podne se približava. Uskoro poslije jednog prevoja pogled se pruža gore na veliki sipar koji počinje u podnožju Maja Karanfila. Ispod njega oveći snježnik, pa se radujemo što ćemo uskoro na snijeg. Planinarska markacija je sve rjeđa. Ogromni kameni blokovi koji su se nekada davno otkinuli od srca planine, izgledaju kao postamenti. Sve su rjeđe riječi, a sve češće pogledi uprti na gore. Uskoro se ukazuje ogromna kamena gromada nalik na sto, koju planinari nazivaju Pečurka. Nalazi se na 2020m i to nam je današnje odredište. Za vrh Karanfila dalje ne bismo imali snage, a već je dva sata poslijepodne. Ispod Pečurke vidljivi su tragovi planinarskih pohoda, koji koriste ovo mjesto kao bivač. Kamenite podzide oko uskih zaravnih ispod stijene predstavljaju prave kamene krevete. Tu ostavljamo opremu i hitamo na obližnji snježnik, koji je ispred nas u hladu. Nosimo čuure da rashladimo preostalu vodu i da ih dopunimo snijegom. Branislav i ja se izuvamo i onako golišavi skakućemo po omekšalom snježnom nanosu. Ispod debelih naslaga snijega čuje se tihi žubor vode. To se snijeg sa površine i oboda snježnika polako topi i ponire među krupne kamene gromade. Divno

se rashlađujemo i osvježavamo. Donosimo odluku da se poslije osvježenja malo okrijepimo hranom i bez teške opreme i ranca uputimo dalje prema prevoju na sjever, odakle se pruža fantastičan pogled na većinu prokletijskih visova. Nakon 40 minuta, stigli smo na prevoj odakle se pruža fantastičan prizor koji se ne može opisati riječima. Ispod nas strmo se obrušava mjestimično obraslo točilo, koje se spušta u dolinu Ropojane. Preko puta nas blješte na suncu impozantni vrhovi Bjeliča, Maja Kolata, Maja Rosit, i jugozapadno od njih najviši vrh Prokletija Maja Jezerce sa 2690 n/v, i drugi brojni nama nepoznati vrhovi albanskih Prokletija. Uživamo u fantastičnom pogledu, a istočni vjetar sve jače i hladnije duva. Sunce nam je iza leđa i sve više pada ka zapadu. Divljenja nikad dovoljno, pa nerado ustajemo. Slikamo se za uspomenu uz obećanje da ovamo treba ponovo doći. Okrećemo leđa Ropojani i niz strminu stižemo pod Šuplja vrata (2090 n/v). Priroda je u stijeni vrha Očnjaka napravila pravi kameni svod. Danko i Mićo prave navezu i fiksiraju uže uz koje ćemo se popeti kroz otvor u stijeni. Eso odlučuje da zbog umora i opasnosti po kameru više se ne penje tog dana. Peđa, Branislav i ja se penjemo uz uže, a Danko nas osigurava. Radonja je ostao kod Pečurke, a Olja sa Esom takodje dolje čeka naš povratak. Pope-smo se na tu čudnu prirodnu tvorevinu, gdje su se dvije stijene tako spojile kao da se jedna na drugo naslonila, a ispod njih ogroman otvor, gotovo pravilnog kružnog oblika, prečnika oko 10 metara. Sunce je već sasvim na zapadu. Fotografiramo krajolik i žurimo da se do početka noći vratimo u bazni logor kod Pečurke. Pošto nema mjesta za sve pod Pečurkom, dogovaramo se da tu ostanu Danko, Eso, Peđa, Radonja i Mićo. Brano i Olja odlaze sa vrećom za spavanje u neku udolinu nedaleko od Pečurke. Ja, nakon kratke večere, sa rancem i

vrećom takođe odlazim iznad Pečurke. Danko je već zasapao. Između dva žbuna polegla planinske klekovine prostirem armaflex i gumenu prostirač, a po njemu vreću za spavanje. Ranac uspravljam iznad glave uz pomisao da će me on zaštititi od eventualnog noćnog posjetioca. Zavučem se u vreću i uživam u izvanrednom zvjezdanom nebu iznad sebe. Gledam i razmišljam da nikada do sada u svojoj planinarskoj karijeri nisam noćivao na otvorenom bez šatora, tako visoko i nikad bliže svodu nebeskom. Uživam u apsolutnoj tišini jer nigdje glasa, krika niti pokreta. Čula opuštena, a snaga potrošena pa je uživanje nedugo, jer me san uskoro savlađava. Budim se ujutro, a svježina zraka me štipa po čelu i obrazima. Osjećam da je započeo novi dan, mada se sunce još ne pomalja iza proklrtijskih vrhova sa istoka. Uskoro primjećujem prve zrake sunca koji obasjavaju vrhove Visitora, Trojana, Grebena i u daljini Komova. Vidik nezaboravan, ali za uživanje nema vremena pa hitro ustajem. Kupim stvari i pravac Pečurka. Bazni logor je već oživio. Danko, Radonja i Mićo su već ustali i razgovaraju, a Eso i Peđa se tek bude. Uskoro stižu Olja i Brano i svi smo na okupu. Interesuju se za naše noćno samovanje u kamenjaru iznad logora. Ubrzo je gotov čaj i kafa po izboru. Doručujemo i dogovaramo se. Pred nama prema jugu nadvila se ogromna stjenovita greben sa vrhovima nalik na zubce na testeri. Preko njih treba preći desno u masiv Karanfila. Okomita stijena koja se nadvila iznad snježnika u pravcu juga zaklanja nam vidik prema vrhu Karanfila. Pravimo plan današnjeg uspona. Radonja teškom mukom odlučuje da se dalje ne penje na vrh Karanfila. Takva odluka teško pada starom planinarskom vuku, jer iz zdravstvenih razloga ne smije se više izlagati daljem visinskom usponu. Svi ostali spremni smo za nove napore. Potrebno je savladati još nekih 400m vi-

sinske razlike, zašto je po našoj procjeni potrebno oko tri sata vremena. Staza, ili bolje reći bogaza u kamenoj pustinji je vrlo eksponirana pa zato i opasna. Nakon kraćeg osvježenja na snježniku, gdje smo se umili krupno zrnastim snijegom polazimo uz strmi sipar u koloni, prema uskom prolazu koji na istok vodi između izlomljenih vrhova koji štrče prema nebu i zbog toga su nazvani Zubci. Poslije kraćih predaha i naizmjeničnog nošenja kamere i akumulatora, nakon 40-tak minuta stigli smo na južne padine masiva Karanfila. Pred nama širok i veličanstven pogled prema vrhovima albanskih Prokletija, među kojim dominira Maja Jezerce. Duboko ispod nas završetak doline Ropojane, u čijem se dnu vide katuni albanskih stočara. Sunce prži sa istoka. Eso rjeđe uzima kameru u ruke jer ima naglašenu fobiju od visine. Sa Zubaca se penjemo djelimično utabanom i markiranom stazom preko jako strme i travnate padine. Uskoro nailazimo na spomen ploču podignutu dvojici slovenačkih planinara koji su tu stradali pri zimskom usonu na Karanfile. Uspom je toliko eksponiran da se povremeno ispomažemo Dankovim cepinom i planinarskim užetom. Trava je spržena od sunca i zato klizava. Najzad poslije izuzetnih napora stižemo preko manjeg grebena na sami Sjeverni vrh Karanfila na 2460 n/v. Na vrhu porušeni ostaci kamenite piramide koju planinari redoivito podižu, a gromovi preko godine ruše. Jugozapadno od sjevernog nalazi se srednji, Veliki vrh Karanfila (2490 n/v), a još nešto dalje južnije Južni vrh (2441 n/v).

Sjedimo na Sjevernom vrhu i uživamo u panorami. Sunce jako prži. U svim pravcima se pružaju veličanstvene vizure. Osim već spomenutih vrhova Očnjaka, Vezirove brade, Maja Rosit, Maja Rops, Maja Jezerce, u daljini prema istoku posmatramo najviši vrh SR Jugoslavije, Đeravicu (2656 n/v), a dalje prema zapadu i sjeveru vide se Komovi, Bjelasica, Kučke planine, Trojan, Greben i Visitor. Eso i Peđa naizmjenično snimaju kamerom, dok Mićo, Danko, Olja, Brano i ja uživamo u fotografisanju. Konstatujemo da je ovo prvi izlazak jedne TV kamere na vrh Karanfila i u to ime nazdravljamo sa po jednim gutljajem lozovače, koja se našla u jednoj od planinarskih čaturica. Sa vrha vidimo prostor oko Pečurke pod nama, gdje smo jutros ostavili Radonju, pa mu mašemo i dozivamo ga. Sunce polako silazi prema zapadu, a mi krećemo nazad istim stazom. Eso ima velikih problema prilikom strmog silazanja zbog visinske fobije pa se najčešće kreće u čučecem i sjedećem položaju. Pomažemo mu dodavajući ruku i povremeno konopac.

Za otprilike sat vremena spustili smo se do Pečurke, gdje još malo nazdravismo uspjehu i priveselišmo se sa Radonjom. Pokupismo stvari i krenusmo polako u dolinu Grbaje.

Sunce je sve više klonulo ka zapadu, a mi sretni i umorni spuštamo se sada u suprotnom smjeru. Duge sjenke najavljuju skori smiraj dana i uskoro iscrpljeni dolazimo do planinarskog doma u Grbaji. Uspjeh proslavljamo u domu sa planinarima iz Beograda, a potom kolima nastavljamo put za Plav i dalje za Podgoricu.

Tako je ekipa Ekološke redakcije TV CG pod nazivom "Natura Viva" imala čast da uz pomoć nas planinara, prvi put

boravi na Karanfilima i kamerom zabilježi ovu neponovljivu prirodu, u kojoj se čovjek istovremeno osjeća gordo i uplašeno.

UČESNICI USPONA

PLANINARI :
Danijel Danko Vincek, Radonja Šekularac* (preminuo 2005god), Milutin Mićo Prašević, Olja i Branislav Perić i Aco Đurasković

ISPRED EKOLOŠKE
READKCIJE RTV CG:
Mitra Jakić, Predrag Bojović, Eso Tuzović* (preminuo 2018god) i Željko Martinović

Nastavak iz prošlog broja

- E, Jovane, Jovane, koji носиš ime Krstitelja. Pođe moj nesretni Đurđe, preobučen u kaluđera, da izmoli od sultana Crnu Goru, da i dalje vlada zemljom i narodom, da pečata knjige. Da bar u njoj ostane do sudnjega dana. Ali car ne dade, već ga kao tužnog izgnanika zatoči neđe u Anadoliji, te tu samrije. Duša me za njim boli i njegovom porodicom koja je u Veneciji sirotinjski pretrajavala.

Naši dušmani i klevetnici proturali su priču da je promijenio vjeru, da je stao ispod Lune i da se odrekao Krsta. A prije bi Đurđe poginuo, pristao da bude raspet ili nabijen na kolac nego što bi iznevjerio Hrista. I on bi nosio posjeću glavu kao naš Sveti Jovan Vladimir. Ima i priča da je pobjegao na Rodos i da je poginuo u njegovoj odbrani od Turaka, a neki vele da je sa ikonom Bogorodice stigao na Maltu...

E, deco moja, ne znate vi još šta je život! Ko zna šta i vas čeka...

Milo mi je što smo se sreli vašim lijepim povodom, bez obzira na moju vjekovnu korotu i tugu.

Marija, kako si ti dobila ime?

- Rođena sam na Blagu Mariju, pa me svetica častila imenom.

- I ja sam rođena na dan Blage Marije Magdalene. Ona je i moja svetica. Mene je častila imenom i stradanjem. Ona je bila grešnica, pa se uzvisila do svete. Slijedila je Hrista i širila njegovu vjeru. Njoj se prvo javio nakon smrti. Njihova ljubav je velika misterija.

- Gospo, nemojte se ljutiti, ali moram Vas i još nešto pitati, ko zna hoćemo li se ikad više videti, promuca nekako Jovan. Vele, Gospo, da je, po legendi, vaš muž Ivan uz pomoć svojih čobana i posestrime Vile donio ovaj ogromni kamen i postavio ga ovdje nasred ravnice, a u udolici na sredini ovoga vala posadi ružu.

- O ne, to nije tačno! U moje vrijeme se pričalo da su ovaj kamen postavili neki ljudi iz dubine nebesa, sa neke blistave zvijezde, koji su stigli u plamtećim kočijama. Oko nje je bio plamen, a vukli su je vatreni konji. Naokolo je sve bliještalo. Ta plamena kočija je spustila ovaj kamen i sa njega se opet vratila u nebesa.

- A Vila, Gospol?

- Nije to nikakva posestrima vila nego neka volšebnica, smaragdnh očiju, koja je htjela da mi Iva zamađija i otme. Istina, ni on nije mogao da odoli ženskoj ljepoti.

Ne zna se ko je bila ni odakle je bila ta čarobnica, ali se jednoga ljeta, prije nego su naša đeca stradala pojavila na planini. Pričalo se da je ona pradašno svoga momka, koji je prevario sa nekom devojkom, pretvorila u planinu, koju narod zove Lola. I tako on leži ispod nebesa vjekovima. Ali Ivo se nije dao njenim čarima, noseći stalno sa sobom magični neki kamen – ubojtak, koji ima čarobnu, natprirodnu moć.

Zato je vjerovatno ona vještica, iz osвете i ljubomore, decu našu umorila i učinila sve što nam se kasnije naopako

dogadalo. Ali, kao da je Bog i nju u planinu skamenio i dao joj ime Lukavica.

- Nevjerovatno! Kako to može biti? To je bajka. To ne može biti.

- Sve je moguće...

- Izgleda.

- Deco, moja. Kao da čujem đe pjevaju drugi pjevci. Počeće da se razdanjuje. Ja ne smijem čekati rasvit i prve zrake sunca. Ostajte mi zdravo i srećno vam bilo. S mojim blagoslovom uberite po cvijet za ljubav i sreću. To vas ja vjenčavam i krunišem Ružom. A tebi Marija poklanjam ovu maramu za uspomenu.

Zatim se malo odmače, prekrsti se i pogleda u srebrno nebo osuto zvijezdama. U tome času Gospa se pretvori u plamen, plamenu loptu. Obasja kao munja svoju Ružu i nestade u crvenolubičastom pramenu izmaglice.

- Ode Gospa od Ruže, promuca Marija sa sjetom u glasu.

- Ode...

- Odleće...

Stablo Ružino im nešto reče, ali oni ne dočuše ili ne razumješe.

Slavuj je odnekud pjesmom oglašavao jutro.

U purpuru jutra Marija i Jovan su se vraćali modrim poljima planinskih ljubičica pokrivenih svilom srebrne izmaglice, s ružama poput šaronskih...

Pjesma planini

*Zbog slike u oku,
Zbog otkucaja srca,
Zbog treptaja duše,
Zbog vrele krvi u mojim venama.*

*Zbog Tebe, zbog mene...,
Čekaj me u bijelom i Ja ću ponovo doći,
U gojzericama, sa ruksakom, sa derezama, sa šljemom, sa cepinom,
Da te vidim, da te dodirnem, da te zagrlim, da se nahranim, da se napojim.*

Prokletije, 21 april 2018.

Ćazim Fetahović

POGLED U ODRŽIVU BUDUĆNOST

Podgorica, hotel Hilton, 5. i 6. jun 2019. godine

Međunarodna konferencija Zeleni dani 2019: Ostvarivanje potencijala za zeleni rast – bavi se aktuelnim trendovima koji su fokusirani na najbolje prakse iz domena zelene ekonomije i kako one doprinose globalnoj Agendi 2030.

Skup će biti posebno interesantan onim pojedincima koji su spremni da se uhvate u koštac sa izazovima, koristima i rizicima prelaska na zelenu ekonomiju iz ugla održivog razvoja. Konferencija će pokazati da je pitanje životne sredine sastavni dio ekonomskog razvoja - a cilj je da inspiriše poslovne krugove i predstavnike vlasti da ulažu u izgradnji 'zelenije' budućnosti naglašavajući važnost integracije ekonomskih i ekoloških politika na način koji otvara mogućnosti za nove izvore ekonomskog rasta.

„Posjetioci će moći da čuju šta je to zelena ekonomija i gdje leže njeni potencijali. A tu je naglasak stavljen na specifične sektore javnih politika kao što su proizvodnja energije i energetska efikasnost, inovacije i nauka, klimatske promjene, održivi transport, održiva poljoprivreda, upravljanje otpadom, eko-turizam, upravljanje zemljištem i vodama, s posebnim naglaskom na novim zelenim poslovnim modelima. Središnje teme su poslovni modeli za cirkularnu ekonomiju i inovacije kroz saradnju, jer potrebno je investirati više sredstava u naučnoistraživački rad, neophodna je bolja međusektorska saradnja u kreiranju javnih politika.

Današnji ekonomski model “uzmi, iskoristi, odbaci” doseže svoje fizičke granice i mora biti zamijenjen. Koji god da je osnovni pristup zelena ekonomija ističe značaj integracije ekonomskih i ekoloških politika na način koji otvara mogućnosti za nove izvore ekonomskog rasta uz izbjegavanje neodrživog pritiska na kvalitet i količinu prirodnih resursa. U

cirkularnoj ekonomiji, cilj je zadržati vrijednost i korist proizvoda, materijala i komponenti što je moguće duže. Sjutrašnji lideri stoga, biće kompanije koje su u stanju da stvore više vrijednosti od manje resursa. To zahtijeva inovativan način razmišljanja, dugoročnu perspektivu, nove poslovne modele i spremnost na saradnju,, kaže mr Radica Zeković iz UNDP.

Konferencija će uključivati kratke studije slučaja i panel diskusije na kojima će učestvovati renomirani govornici i vodeće kompanije iz regiona koje prezentiraju relevantne projekte i stavove o tome zašto i kako će cirkularna ekonomija stvoriti vrijednost za kompanije i društvo. Paralelno sa konferencijom održava se i SIDE EVENT koji ima za cilj da predstavi različita rješenja koja se nude, a povezana su s inovativnim poslovnim idejama za budućnost – a predstavice ih korporacije, institucije, kompanije i stručne organizacije iz ličnog iskustva.

Konferencija će okupiti ključne poslovne lidere iz različitih industrija, kreatore politika, međunarodne eksperte, praktičare, akademike, nevladine organizacije, učenike edukatore, predstavnike Vlade i EU, medije i druge relevantne subjekte.

Pridružite se konferenciji koju organizuju Vlada Crne Gore u saradnji sa Privrednom komorom i Kancelarijom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), kako biste vidjeli, čuli i upoznali stručnjake za cirkularnu ekonomiju i zeleni rast, kompanije i istraživače s interesom i željom za promjenama.

Za prisustvo konferenciji se ne plaća kotizacija, ali je Vaša registracija obavezna na adresi www.greendays.me

Radica Zeković, Ana Pajević, UNDP

pozivamo Vas na

PLANINSKI FESTIVAL
DURMITOR 2019

Žabljak-Durmitor
12-14. jul 2019.

Dobrodošli!